

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Bakalárska práca

Vplyv tvorby Tennesseeho Williamsa na film
***Jasmínine slzy* Woodyho Allena**

Katarína Kosecová

Katedra divadelných a filmových štúdií

Vedúci práce: Mgr. Michal Sýkora, Ph.D.

Študijný program: Filmová studia / Latinská filologie

Olomouc 2023

Prehlasujem, že som bakalársku prácu na tému *Vplyv tvorby Tennesseeho Williama na film Jasminine slzy Woodyho Allena* vypracovala samostatne za použitia v práci uvedených prameňov a literatúry. Ďalej prehlasujem, že tato bakalárska práca nebola použitá k získaniu iného alebo rovnakého titulu.

Dátum

.....

podpis

Touto cestou by som rada vyjadrila vďaku školiteľovi bakalárskej práce Mgr. Michalovi Sýkorovi, Ph.D. za veľmi cenné rady a jeho trpezlivosť pri vedení mojej bakalárskej práce.

Obsah

Úvod.....	6
1.1. Typologické a genetické porovnávanie.....	10
2. Vyhodnotenie literatúry.....	12
3. Poetika Woodyho Allena.....	18
4. Poetika Tennesseeho Williama.....	21
5. Analytická časť.....	25
6. Porovnanie Blanche a Jasmin.....	27
6.1. Blanche DuBois.....	27
6.1.1. Vzhľad.....	27
6.1.2. Vlastnosti.....	28
6.2. Jasmin French.....	30
6.2.1. Vzhľad.....	30
6.2.2. Vlastnosti.....	32
7. Porovnanie Stanleyho s Chillim a Augiem.....	36
7.1. Stanley.....	36
7.1.1. Vzhľad.....	36
7.1.2. Vlastnosti.....	36
7.1.3. Vzťah s Blanche.....	37
7.2. Augie a Chilli.....	37
7.2.1. Vzhľad.....	38
7.2.2. Vlastnosti.....	38
7.2.3. Vzťah s Jasmin.....	39
8. Porovnanie Stelly a Ginger.....	41
8.1. Stella.....	41
8.1.1. Vzhľad a vlastnosti.....	41
8.2. Ginger.....	42
8.2.1. Vzhľad a vlastnosti.....	42
9. Porovnanie Mitcha s Eddiem, Dwightom a zubárom.....	45
9.1. Mitch.....	45
9.1.1. Vzhľad a vlastnosti.....	45
9.2. Dwight, Eddie a zubár.....	46
9.2.1. Vzhľad a vlastnosti.....	46
10. Hal a Allan.....	48
Záver.....	49
Zoznam použitých prameňov a literatúry.....	52

Úvod

Scenárista a režisér Woody Allen je významnou, celosvetovo známou osobou v kinematografii. V jeho dielach môžeme nájsť odkazy na niekoľko dramatikov, akými boli napríklad Tennessee Williams a Anton Pavlovič Čechov. Allen vyjadril svoj záujem o ich diela v memoároch s názvom *Mimochodom*¹ vydaných v roku 2021. Práve toto vytvára veľké množstvo príležitostí na interpretáciu Allenových filmov s prihliadnutím na to, akým spôsobom sa inšpiroval ich drámami. Preto som sa rozhodla analyzovať, aký účinok mal Williams na Allena. Témou tejto bakalárskej práce je porovnanie divadelnej hry *Električka zvaná Túžba* od Tennesseeho Williamsa s filmom od Woodyho Allena *Jasmínine slzy*.

Dramatická hra *Električka zvaná Túžba* bola uvedená v roku 1947 na Broadweyi. Dej sa odohráva v New Orleans. Blanche DuBoise prichádza ku svojej sestre Stelle a jej manželovi Stanleymu na návštevu. Tvrdí, že si potrebuje oddýchnuť od života v Laurele, ich rodného mesta. Citlivá a výrečná Blanche už od začiatku nevychádza s impulzívnym a agresívnym Stanleyom. Hrdý Stanley sa domnieva, že Blanche premárnila dedičstvo, ktoré patrilo Stelle a teda zároveň a jemu. Ich vzťah a hádky sa zhoršujú po tom, čo zisťuje pravdu, prečo pricestovala. Prezrádza všetko Stelle a Mitchovi, kamarátovi a nápadníkovi Blanche. Stanley neskôr v opitosti zneužije Blanche. Po tomto incidente nemôže s nimi ďalej bývať a odchádza do ústavu. Je to prvá Williamsova hra, ktorá vyhrala Pulitzerovu cenu v roku 1948. Mala hneď niekoľko úspešných spracovaní. Okrem spomínanej na Broadweyi v réžii Elia Kazana, sa hrala aj v Londýne v réžii Laurence Oliviera.² V roku 1951 vznikla filmová adaptácia hry, v ktorej si zahrali herci z oboch spomínaných divadelných predstavení. Film bol ocenený cenou Akadémie v štyroch kategóriách.

Film *Jasmínine slzy* vznikol v roku 2013. Dej sa odohráva prevažne v San Franciscu a v New Yorku. Jasmin French sa nasťahuje k svojej sestre Ginger, pretože je bez financií, manžel skončil vo väzení, kde spáchal samovraždu. Po príchode sa spoznáva s Chillim, jej novým priateľom. Jasmin s ním moc nevychádza. Snaží sa zaradiť naspäť do života, nájde si prácu u zubára, po večeroch chodí na kurz o počítačoch. Cez kamarátku z kurzu sa spoznáva s Dwrightom, diplomatom, ktorý sa snaží dostať do kongresu. Jasmin využíva príležitosť sa vrátiť naspäť do sveta bohatých, v ktorom dovtedy žila. Zámerne zatajuje a upravuje svoju

¹ ALLEN, Woody. *Mimochodem: autobiografie*. Praha: Argo, 2021.

² WILLIAMS, Tennessee. *Tramvaj do stanice Touha*. 2. Praha: Artur, 2020. s. 131

minulosť, len aby o neho neprišla. Na záver však jej klamstvá budú odhalené. Odchádza od sestry a nevieme čo s ňou bude ďalej. Film bol veľmi dobre prijatý kritikmi a bežnými divákmi. Hlavnú rolu hrala Cate Blanchett, ktorá získala viaceré ocenenia ako cenu Akadémie za hlavnú úlohu, cenu BAFTA, dokopy vyhrala 49 cien. Celkovo film získal 82 nominácií a z toho premenil 56.³

V úvodnej kapitole popíšem základný metodologický postup, ktorý aplikujem neskôr v samotnej analýze. Metodologickým aparátom bude *Komparatistika*⁴ podľa Petra V. Zimy. Základ bude tvoriť typologické a genetické porovnávanie. Práve genetické porovnávanie vyžaduje doloženie vplyvu. Následne v kapitole o vyhodnotení literatúry predstavím základné práce, na ktoré sa budem v priebehu analýzy odvolávať. Základ tejto kapitoly tvorí hlavne text od Verony A. Foster s názvom *White Woods and "Blue Jasmine": Woody Allen Rewrites "A Streetcar Named Desire"*⁵. Zvyšné texty sú bližšie rozobrané v nasledujúcej kapitole.

Nasledujúce dve kapitoly venujem popísaniu poetiky Woodyho Allena a Tennesseeho Williamsa. K týmto kapitolám sa budem odkazovať pri práci s postavami. V analýze filmu *Jasmíniny slzy* budem odkazovať na výstavbu ženský postáv v Allenových filmoch, nakoľko filmu dominuje postava Jasmin. Vo filme sa nevyskytuje typická Allenovská postava intelektuálneho muža, ktorý rieši vzťahové problémy, polemizuje nad otázkami života a hlavne smrti, ktorá je typická pre filmy ako *Spomienky na hviezdny prach*, *Annie Hallová*, *Láska a smrť*. Pri analýze postáv z *Električky zvaná Túžba* nadviažem na jednotlivé postupy, ktoré Williams používal vo svojich drámach. Tieto postupy budú vysvetľovať vlastnosti jednotlivých postáv, ich počínanie.

Po vykreslení základnej poetiky dramatika a režiséra pristúpim k analýze oboch diel. Táto analýza bude prebiehať nasledovným spôsobom. Základ bude tvoriť porovnávanie postáv a ich vyobrazenie a správanie v dielach. Na začiatku popíšem čo najpodrobnejšie obe hlavné ženské hrdinky. Začnem s Blanche DuBois z *Električky*. Jej kapitola sa bude rozdeľovať na dve

³ *Jasmíniny slzy* [online]. Seattle: an amazon company, 2023 [cit. 2023-04-25]. Dostupné z: https://www.imdb.com/title/tt2334873/?ref_=nm_knf_t_2

⁴ ZIMA, Peter V., ed. *Komparatistika*. In: TUREČEK, Dalibor. *Národní literatura a komparatistika*. Brno: Host, 2009

⁵ FOSTER, Verna A. "White Woods and 'Blue Jasmine': Woody Allen Rewrites A Streetcar Named Desire." *Literature/Film Quarterly* [online]. 2015, roč. 43, no. 3, s. 188–201. [cit. 2023-03-31]. <http://www.jstor.org/stable/43799026>.

podkapitoly. Prvá pojednáva o jej vzhľade a druhá o vlastnostiach. Následne s rovnakým postupom prejdem k Jasmin French z *Jasminových slz*.

Ďalšiu kapitolu analýzy bude tvoriť hlavný mužský protagonista. V *Električke* to je postava Stanleyho, rovnakým spôsobom popíšem jeho vizuálnu a povahovú stránku. Tretia podkapitola pojednáva o vzťahu medzi ním a Blanche. Tento popis vzťahu je dôležitý, nakoľko tvorí základný kontrast v diele. Stanley mu vo filme zodpovedajú dvaja muži, exmanžel Augie a nový priateľ Ginger Chilli, ktorí s ním zdieľajú jednotlivé vizuálne a povahové vlastnosti. Prvé dve podkapitoly tak budú venované spoločnej analýze oboch mužov. Tretia bude zameraná na ich vzťah s Jasmin.

Následujúca kapitola je venovaná porovnávaniu oboch sestier hlavných hrdiniek. Prvá je opäť postava z Williamsovej hry Stella. Nakoľko sa však o jej vizuálnej stránke moc nedozvedáme, sú podkapitoly o vzhľade a povahe spojené do jednej. Rovnaký postup aplikujem aj v porovnaní s Ginger.

Predposledná kapitola je o porovnaní Mitcha, Blanchinho nápadníka, s mužmi, ktorí prejavili záujem o Jasmin. Mitch, kamarát Stanleyho, je vedľajšia postava, objavujúca sa len v niekoľkých scénach. Preto som zvolila rovnaký postup ako pri Stelle a spojila podkapitoly o vizuálnej a povahovej stránke do jednej. Mitchovi vo filme zodpovedajú tri postavy. Niektoré sa vyskytujú veľmi málo ako postava zubára a Eddieho. Tým som budem len v skratke venovať. Rozsiahlejší opis o vzhľade a vlastnostiach je venovaný tretiemu mužovi Dwightovi, ktorý má s Mitchom najviac spoločného.

Posledná krátka kapitola je venovaná mŕtvym manželom Blanche a Jasmin. Allan, Blanchin manžel, v *Električke* priamo nevystupuje, ale je len spomínaný. Hal, Jasminin manžel, dostal vo filme viac priestoru.

Na základe tohto rozsiahleho porovnávania sa pokúsim ukázať vplyv Williamsa na Allena. V závere zhrniem jednotlivé podobnosti v deji a tým doložím daný vplyv.

Metodológia

Nakoľko je mojím cieľom porovnať dve rôzne diela, najvhodnejšou metódou na túto analýzu je teória komparatistiky. Vybrala som teóriu podľa Petra V. Zimy. Hlavným z dôvodov je to, že súčasťou porovnávaní bude popisovanie vplyvu Williama na Allena a následnej interpretácie jeho hry. Práve teória od Zimy pracuje podrobnejšie s ovplyvňovaním tvorcov. Jeho teória vychádza z metódy komparatistiky Angeliky Corbineau-Hoffmanovej. Preto bude metóda doplnená o myšlienky z jej knihy *Úvod do komparatistiky*.⁶ Aplikovaním tejto metodológie sa pokúsim vytvoriť dialóg medzi dielami, ktoré vznikli nie len v rozdielnom období, ale aj v odlišnej forme (dráma a film) a ukázať ich vzťah, spoločné a rozdielne vlastnosti.

Jednou z ucelených definícií komparatistiky je od Hoffmanovej, ktorá komparatistiku popisuje ako literárnu vedu zaoberajúcu sa porovnávaním literárnych textov v „interdisciplinárnych a medzinárodných súvislostiach“.⁷ Danej literárnej vede prisudzuje široký záber pôsobenia, pričom zahŕňa mnoho možností práce s textom, žánrom, recepciou diel a pre túto prácu dôležitý vplyv a pôsobenie autorov. Zimova definícia komparatistiky vychádza z pôvodnej definície. Charakterizuje ju ako „[...] porovnávaciu kultúrno-kritickú metateóriu, ktorá sa zaoberá kultúrnymi a jazykovými interferenciami v literatúre a teórii“⁸ Prácou komparatistiky v sociologických vedách je vzájomné porovnávanie literárnych textov z rôznych kultúr a zaujíma sa o rozdiely daných textov. Komparatista sa snaží vytvoriť dialóg na základe skúmania vzťahov medzi kultúrne špecifickými vlastnosťami a všeobecnými v porovnávaných textoch.⁹ Hoffmanová rovnako ako Zima radí vplyv medzi interné kontakty, ktoré spadajú pod geneticko-kontaktologické súvislosti. Popisuje, že vplyv je pre komparatistiku dôležitým bodom, ktorý je súčasťou diskurzov už od jej počiatku. V analýze preto figurujú dve a viac diel, vždy „jedno, ktoré vplyv vykonáva druhé, ktoré tento vplyv prijíma.“¹⁰ Tento výklad zahŕňa nie len porovnávanie v literárnom svete ale rozširuje ho medzi viacerými typmi umenia, ktoré sa ovplyvňujú naprieč ich rôznymi formami.¹¹ Pri tomto procese je nutné pracovať s vedomím, že vybrané texty vznikali v rôznych jazykových skupinách. Pole pôsobenia vplyvu tak môže

⁶ CORBINEAU-HOFFMANN, Angelika. *Úvod do komparatistiky*. Praha: Akropolis, 2008, 207 s.

⁷ Tiež, s. 33

⁸ ZIMA, Peter V., ed. Komparatistika. In: TUREČEK, Dalibor. *Národní literatura a komparatistika*. Brno: Host, 2009, s. 107

⁹ Tiež, s. 106 -107

¹⁰ CORBINEAU-HOFFMANN, Angelika. *Úvod do komparatistiky*. Praha: Akropolis, 2008, s. 66

¹¹ Tiež, s. 67.

zasahovať do kultúry, ideológie či jazyka alebo náboženstva¹². Zima vo svojej teórii komparatistiky predkladá metódu, ktorá vytvára cestu pre zrod tohto dialógu. Prezentuje tu dva typy porovnávania, ktorých je nutné sa držať pri analýze diel a ktoré budú použité aj v mojej práci.

1.1. Typologické a genetické porovnanie

V typologickom porovnaní sa „skúmajú podobnosti, ktoré vznikajú bez kontaktu a teda na základe analogických podmienok produkcie a recepcie.“¹³ Hoci práve klasická komparatistika uprednostňuje genetické porovnanie, vychádzajúce z kontaktných štúdií.¹⁴ Neskôr však videli výhodu práve v typologickej komparatistike a jej širšom zábere, pretože zahŕňa nie len objasnenie vzniku analógií, textových štruktúr a pôsobenie jedného autora na druhého. Čiastočne sa už vopred počíta s určitým vplyvom.¹⁵ Obidva typy porovnávania nie je možné od seba úplne oddeliť vzájomne sa dopĺňajú. Z toho dôvodu pri nasledujúcej analýze použijem oba. Typologické porovnanie už pracuje s predpokladom vzájomného kontaktu autorov, pričom genetické stavia priamo na tomto vzťahu. Tento spôsob práce s textami ukazuje ako jednotlivé diela reagujú na spoločenský a sociolingvistický problém, nezávisle od seba z pohľadu rovnakých, prípadne podobných spoločenských podmienok.¹⁶ V tejto časti Zima predkladá dva spôsoby, akými môžu diela odpovedať. Prvá možnosť pracuje s nazeraním na problematiku v protiklade ale zároveň „oba texty vykazujú podobné štruktúry a štruktúrne prvky.“¹⁷ V druhom spôsobe problematiku riešia z rovnakého uhlu pohľadu.

Ako už bolo vyššie spomínané, typologické a genetické porovnanie nemôže byť od seba odlúčené, nakoľko sa navzájom prepájajú a v analýze je teda nutné zahrnúť obe. Aby sme mohli použiť Zimov spôsob genetického porovnávania, musíme dodržať 4 podmienky, ktoré mu prislúchajú. Prvá pojednáva o priamom dôkaze kontaktu a vplyvu autorov. Druhá podmienka rozširuje prvú. Zahŕňa spôsob, akým nastal vplyv jedného autora na druhého. Obsahuje informácie týkajúce sa príbuznosti, na ktorej stojí tento vplyv. Zima ako príklady udáva kultúrnu, jazykovú alebo spoločenskú afinitu. Tretia podmienka sa týka medzinárodných vzťahov. Posledná podmienka zahŕňa celý interpretačný proces. To znamená, že pojíma ako

¹² ZIMA, Peter V., ed. Komparatistika. In: TUREČEK, Dalibor. *Národní literatura a komparatistika*. Brno: Host, 2009, s. 108

¹³ Tiež, s. 130

¹⁴ Tiež, s. 134

¹⁵ Tiež, s. 131

¹⁶ Tiež, s. 135

¹⁷ Tiež, s. 136

bolo spracované dielo prvého autora druhým. Jedná sa o interpretačný proces, ktorý ako popisuje Zima má produktívny a kreatívny charakter, pretože sa nejedná o napodobňovanie.¹⁸

Na začiatku predostriem poetiku ako Woodyho Allena tak aj Tennesseeho Williama. Postupne prejdem na jednotlivé diela. Základný úvod o autoroch má za úlohu priblížiť tvorbu oboch, ako pracovali, čo je pre nich typické a aké základné motívy sa vyskytujú v ich dielach. Typologické a genetické porovnanie nemôžeme od seba oddeliť. Hoci vychádzajú z rozdielnych princípov, nemožno presne vymedziť, kde sa prvé končí a ďalšie začína. Preto kapitoly nebudú priamo rozdelené podľa jednotlivých spôsobov komparácie ale podľa analyzovaného predmetu.

Súčasťou typologického porovnania je výstavba jednotlivých postáv. V rámci toho budú analyzované ich povahové vlastnosti a správanie. Pre obe diela platí, že hlavnou hrdinkou je žena, ktorá si prechádza náročným obdobím plných zmien. Kľúčovým sa preto stávajú aj situácie, do ktorých sa dostávajú. Ďalšími prvkami, ktoré zahrniem v typologickom porovnaní sú vzhľad, pod ktorým sa myslí hlavne štýl obliekania, výber farieb a interakcia s druhými postavami. Porovnam zároveň aj štruktúru vzťahov medzi postavami v *Električke* so štruktúrou vzťahov vo filme *Jasminine slzy*. Najviac priestoru dostanú hlavné postavy Blanche DuBois a Jasmine French. Po nich bude nasledovať Stella so Stanleyom a Ginger s jej exmanželom a súčasným partnerom. V skratke popíšem aj nápadníkov oboch hlavných postáv. V rámci toho budem prihliadať na fakt, že hoci obe diela pochádzajú z jednej kultúry, zachytávajú spoločnosť v rôznom období. Časťou genetického porovnania bude prechod ku konkrétnym príkladom a situáciám, ktoré sa vyskytujú v oboch dielach. Cieľom nie je len ukázať, že sa Woody Allen inšpiroval *Električkou* ale v akých situáciách je to viditeľné. A tiež ako interpretoval dané prvky z drámy interpretoval do svojho vlastného diela.

¹⁸ ZIMA, Peter V., ed. Komparatistika. In: TUREČEK, Dalibor. *Národní literatura a komparatistika*. Brno: Host, 2009, s. 163-164

2. Vyhodnotenie literatúry

Asi najdôležitejším článkom pre moju prácu sa stane *White Woods and "Blue Jasmine"*: *Woody Allen Rewrites "A Streetcar Named Desire"*¹⁹ od Verny A. Foster. Článok priamo porovnáva divadelnú hru *Električka zvaná Túžba* s filmom *Jasminine slzy*. Autorka najskôr predstavuje obe hlavné hrdinky a popisuje vzťah, ktoré majú so svojimi sestrami. Postupne prechádza z diel do kontextu histórie ich vzniku. *Električku* označuje ako povojnovú hru a *Jasminine slzy* ako „post-Madoff“ film. Objasňuje, že v období vzniku *Jasmininých slz* sa USA spamätávalo zo škandálu Bernieho Madoffa²⁰, ktorý na Ponzioho schéme okradol veľa ľudí. Foster vidí podobnosť Madoffa a Hala, pretože Hal mal na rovnakom princípe postavený biznis. Woody sa tak odkazuje na reálnu udalosť odohrávajúcu sa v spoločnosti. Film tak obsahuje základné prvky z Williamsovej hry a zároveň je obrazom modernej doby. Ďalej v texte sa venuje konkrétnym zmenám, ktoré Allen urobil pri výstavbe mužských postáv. Zatiaľ čo v *Električke* figuruje hlavne Stanley a Mitch, vo filme sú rozdelený do viacerých postáv. Text obsahuje rozsiahli popis Chilliho s Augiem v porovnaní so Stanleyom. Allen čiastočne vynechal sexuálne napätie, ktoré bolo medzi Blanche a Stanleyom. Malý náznak, ktorý odkazuje na Blanchino znásilnenie preberá iná postava zubára. Mitch bol vo filme obsiahnutý v troch postavách a to Eddieho (Chilliho kamarát), zubár a Dwight. Na základe obsahu práce sa budem najviac odkazovať práve na tento text. V závere textu sa vracia späť k postavám Jasmine, Blanche a Ginger, pričom teraz bližšie predostiera ich vzťah s mužmi.

Kniha *The Reluctant Film Art of Woody Allen*²¹ od Petera J. Baileyho pojednáva o poetike natáčania Woodyho Allena. Na 450 stranách analyzuje a popisuje skoro všetky jeho filmy do roku vydania knihy. Z knihy som použila viaceré kapitoly, ktoré pojednávajú

¹⁹ FOSTER, Verna A. "White Woods and 'Blue Jasmine': Woody Allen Rewrites A Streetcar Named Desire." *Literature/Film Quarterly* [online]. 2015, roč. 43, no. 3, s. 188–201. [cit. 2023-03-31]. <http://www.jstor.org/stable/43799026>.

²⁰ Bernie a Ruth Madoff – Berni Madoff bol americký finančník, ktorý v priebehu 50 rokov vybudoval najväčší systém fungujúci na Ponzioho schéme v histórii. Tento systém sa mu podarilo udržať od cca 80. rokov až do 2008. Bernie prisľúbil investorom vysoké výnosy prostredníctvom investičnej stratégie Split-Strike Conversion, legitímna obchodná stratégia. Peniaze však neinvestoval ale odložil na jeden bankový účet. Výnosy, ktoré boli sľúbené prvým investorom boli zaplatené z investícií novo prichádzajúcich investorov. V 2008 nastala finančná kríza v Amerike, a Bernie si nemohol udržať tento podvod, pretože trh koncom roka klesal. Na konci roka sa priznal svojim dvom synom, ktorý ho po dohode s právnikom vydali úradom. Bol odsúdený na 150 rokov väzenia. Ruth, jeho manželka a synovia zostali na slobode. Synovia zomreli pár rokov po jeho odsúdení. Ruth, žila najskôr so synmi. Väčšina majetku bola vydražená aby sa tak splatil dlh.

Bernie Madoff: Who He Was, How His Ponzi Scheme Worked [online]. New York: Investopedia, LLC (DBA Dotdash), 2023 [cit. 2023-04-25]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/terms/b/bernard-madoff.asp>

²¹ BAILEY, Peter J. *The reluctant film art of Woody Allen* [online]. 2. Lexington: The University Press of Kentucky, 2016 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/j.ctt1bmznj>.

o Allenovom spôsobe natáčania, o podobnostiach medzi postavami naprieč celou jeho režijnou a scenáristickou tvorbou.

V kapitole venovanej poetike Woodyho Allena budem pracovať s textom od Ericka Nehera: *The Late Style of Woody Allen*.²² Témou textu je vývoj štýlu umelca. Často v priebehu rokov sa stáva, že umelec si postupne prejde viacerými etapami tvorenia svojich diel. V tejto kapitole popisuje postupný prechod a premenu štýlu Woodyho Allena. V tomto prechode zahŕňa aj *Jasminine slzy*. V texte sa odkazuje na kritika a filozofa Edwarda Saida, ktorý vyvracia šablónu postupného vypracovania umeleckého štýlu. Naopak vraví, že väčšina umelcov sa v neskorších rokoch navracia k poetike ich počiatkov, ktoré sa niesli v duchu rebélie a experimentov.²³ Neher túto inú šablónu aplikuje na Allena, pričom sa jej úplne nedrží ale nachádza tam zároveň súvislosti.

Pri popisovaní Allenovej poetiky som plánovala použiť ešte dve nasledujúce knihy. Prvú z nich, ktorú som aj využila je *A Companion to Woody Allen*²⁴ od Petra J. Baileyho. Tento sprievodca Allenovej tvorby sa venuje viac obsahovým záležitostiam filmov. Okruhy kapitol sa týkajú autorstva, intertextuality, vplyvu, filozofie. Obzvlášť dôležitá je pre mňa podkapitola *Women in the Films of Woody Allen*²⁵, ktorá je venovaná typológií ženských hrdiniek, vyskytujúcich sa v jeho tvorbe. Na základe tohto textu určím, ktoré typické Allenovské prvky majú Jasmin s Ginger. Druhou z nich mala byť pôvodne *Start to finish: Woody Allen and Art of Moviemaking*²⁶ od Erika Laxa. V knihe sa venuje jednotlivým technickým a produkčným záležitostiam natáčania filmov. Kniha bola vydaná v roku 2017 a zahŕňa teda aj *Jasminine slzy*. V procese vypracovávaní kapitoly o Allenovej poetike som nakoniec vynechala túto knihu nakoľko sa len povrchovo venovali jednotlivým častiam.

Článok *Woody Allen's Blue Jasmine: A Seductively Scented Flower Performing in a Theatrical Bubble*²⁷ od Nassim Winnie Balestrini sa primárne zaoberá skúmaním intermedialnych vzťahov medzi divadlom a filmom. Autor sa v článku venuje viacerým aspektom ako využívanie priestoru, práca s farbami a oblečením, vzťahmi medzi postavami

²² NEHER, Erick. "The Late Style of Woody Allen." *The Hudson Review* [online]. 2013, roč. 66, no. 3, s. 551–57. [cit. 2023-03-31]. <http://www.jstor.org/stable/43488605>.

²³ Tiež, s. 553

²⁴ BAILEY, Peter J. a Sam B. GIRGUS, ed. *A Companion to Woody Allen*. UK: Wiley-Blackwell, 2013.

²⁵ Tiež, s. 257

²⁶ LAX, Eric. *Start to Finish: Woody Allen and the Art of Moviemaking*. New York: Knopf.

²⁷ BALESTRINI, Nassim Winnie a , ed. *Woody Allen's Blue Jasmine: A Seductively Scented Flower Performing in a Theatrical Bubble*. In: SZLEZÁK, Klara Stephanie a D. E. WYNTER. *Referentiality and the Films of Woody Allen*. Hampshire: PALGRAVE MACMILLAN, 2015, s. 43 - 47.

a ich vývojom. V analýze hľadá spoločné prvky ale aj rozdiely medzi dielami. Z tohto článku budem čerpať hlavne informácie o vývoji postáv Jasmine, Blanche a Ginger.

Článok *Jasmine's fail attempt to achieve 'transcendence' as a form of her internalization as 'the other' in Blue Jasmine (2013)*²⁸ od autoriek Liviny Veneraldy a Adriany Rahajeng Mintarsih pojednáva o závislosti imanencie a transcencie postáv s ich rodovým zaradením. Svoje myšlienky popisujú na postave Jasmin French. Vysvetľujú neschopnosť prežiť transcenciu postavy a jej imanencií. Pôvodne mal tento článok slúžiť na dokreslenie vzťahov Jasmin s mužmi. Nakoniec však nebol použitý z dôvodu jeho témy. Imanencia transcencia postavy nekorešpondovala s postupom v analýze, ktorú som nakoniec zamerala iným smerom.

Pri analýze Jasmin tiež použijem aj text od Catharine Smith *Fashioning mental illness: Woody Allen's Jasmine French, a twenty-first-century Blanche DuBois*.²⁹ Táto práca sa zaoberá vizuálnym vzťahom Jasmin. Popisuje priamy vzťah medzi zachovaním si svojej identity, ktorej sa nezdravo drží cez jej štýl obliekania, drahých značiek. Luxusná móda tu stojí na čele jej seba-identifikácie, pričom sa Jasmin cez to drží svojho starého života.

Textom, ktorý bude nielen dopĺňať kapitolu o Allenovskej poetike, ale aj analýzu Jasmin bude *Oscars for Women and the Films of Woody Allen*³⁰ z knihy *The New Woman's Film*. Kniha celkovo pojednáva o definovaní a vývoji ženského filmu. Spomínaná kapitola sa týka práve filmu *Jasminine slzy*, ktorý ponúka novú ženskú hrdinku. Okrem iných povahových a naratívnych vlastností sa tento text zameriava aj na vizuálnu časť hrdinky. V texte sa odkazuje aj na rozhovory s Woodym Allenom, herečku Cate Blanchett, kostýmovou dizajnérkou. Práve tieto nové vlastnosti postavy budú mať za úlohu dokresľovať celkovú analýzu Jasmin.

Základné informácie o autorovi Tennessee Williamsovi, o jeho hre *Električka zvaná Túžba* budem čerpať z knihy od Harolda Blooma *Tennessee William's A Streetcar Named Desire*³¹. Kniha obsahuje jeho životopis, predstavenie diela, kritický pohľad na Električku. Na základné informácie o jeho zvyšných dielach, som plánovala použiť *Critical companion to*

²⁸ VENERALDA, Livina. Jasmine's fail attempt to achieve 'transcendence' as a form of her internalization as 'the other' in blue jasmine (2013). *International Review of Humanities Studies* [online]. 2019, 4 [cit. 2023-03-31].

²⁹ SMITH, Catherine. Fashioning mental illness: Woody Allen's Jasmine French, a twenty-first-century Blanche DuBois: *Film, Fashion & Consumption* [online]. 2015, roč. 4, no. 1, s. 75-88. [cit. 2023-03-31].

³⁰ RADNER, Hilary. *The new woman's film: femme-centric movies for smart chicks*. New York: Routledge, 2017.

³¹ BLOOM, Harold, ed. *Tennessee Williams's A streetcar named Desire*. Philadelphia: Chelsea House Publishers, 2005.

*Tennessee Williams*³² od Alycie Smith-Howard a Greta Heintzelman. Nakoľko kniha obsahuje celý výpis jeho diel, nevenuje sa im do hĺbky. Predostiera len malé množstvo informácií o postavách a deji.

V rámci kapitoly, týkajúcej sa Williamsovej poetiky, budem pracovať s textom od Louise Blackwella s názvom *Tennessee Williams and the Predicament of Women*³³. Celý článok je zameraný na analýzu žien v jeho drámach. Rozdeľuje ich voľne do 4 základných kategórií. Pričom tieto kategórie sú rozdelené na základe ich potrieb a frustrácií pri hľadaní vhodného manžela. V tomto rozdelení zahŕňa aj dve hlavné ženské protagonistky z *Električky* – Blanche a Stellu.

Pri predstavovaní diela *Električka zvaná Túžba* mal článok *Desire, Death and Laughter: Tragicomic Dramaturgy in A Streetcar Named Desire*³⁴ od Verna Foster fungovať ako dopĺňujúca štúdia. Text pojednáva o hľadaní tragikomických prvkov. Ako tragický prvok uvádza Blanche a komický Stanleyho. Celkovo prináša iný pohľad na samotné dielo a interpretáciu vzťahov. Pôvodne som zamýšľala použiť tento článok primárne v popísaní vzťahu medzi Blanche a Stanleyom. Nakoniec však som sa rozhodla, článok nevyužiť, pretože by som sa odklonila od analýzy, ktorá bola mierená iným smerom.

Pri popisovaní poetiky Williamsovej tvorby použijem aj článok od Henryho Popkina *The Plays of Tennessee Williams*³⁵. Text na dvadsiatich stranách popisuje opakujúce sa prvky vo Williamsových drámach. Predstavuje archetypálne postavy, ktoré môžeme nájsť v celej jeho tvorbe s menšími obmenami. Okrem toho vysvetľuje, že Williams pracuje s nostalgiou, ilúziou, konvenciami. Jednotlivé prvky dokladá na príkladoch z viacerých hier.

Pri popisovaní vzťahu Blanche a Stanleyho som zvolila text od autorky Anny Vlasopolosovej *Authorizing History: Victimization in „A Streetcar Named Desire“*³⁶. Text je zameraný na vykreslenie mocenského boja o autoritu vo vzťahu Blanche a Stanleyho.

³² HEINTZELMAN, Greta a Alycia SMITH-HOWARD. *Critical Companion to Tennessee Williams*. New York: Facts On File, Inc., 2005.

³³ BLACKWELL, Louise. "Tennessee Williams and the Predicament of Women." *South Atlantic Bulletin* [online]. 1970, roč. 35, no. 2: s. 9–14. [cit. 2023-03-31]. <https://doi.org/10.2307/3197002>.

³⁴ FOSTER, Verna, *Desire, Death, and Laughter: Tragicomic Dramaturgy in A Streetcar Named Desire*. In: BLOOM, Harold, ed. *Bloom's Modern Critical Views: Tennessee Williams—Updated Edition*. USA: Bloom's Literary Criticism An imprint of Infobase Publishing, 2007, 111. - 122.

³⁵ POPKIN, Henry. "The Plays of Tennessee Williams." *The Tulane Drama Review* [online]. 1960, roč. 4, no. 3, s. 45–64. [cit. 2023-03-31]. <https://doi.org/10.2307/1124844>.

³⁶ VLASOPOLOS, Anca. "Authorizing History: Victimization in 'A Streetcar Named Desire.'" *Theatre Journal* [online]. 1986, roč. 38, no. 3, s. 322–38. [cit. 2023-03-31]. <https://doi.org/10.2307/3208047>.

Predstavuje tam dynamiku a vývoj interakcie, nielen medzi menovanými postavami, ale aj ako pracujú a nepriamo manipulujú s Mitchom a Stellou. Autorka pracuje podrobne s dielom Tennesseeho Williamsa a odkazuje sa na rôzne zdroje. Okrem toho tento boj a vzniknuté traumy zasadzuje do kultúrneho kontextu.

Pri analýze psychiky a správania Blanche DuBois som pôvodne chcela použiť prácu od Daniela Thomièresa s názvom *Tennessee Williams and the Two Streetcars*³⁷. Práca pojednáva o psychologickom vývoji Blanche, ako na ňu vplývalo dianie. Nakoľko sa jeho myšlienky nesú v duchu psychoanalýzy odkazuje často na Freuda a Lacana. Po dlhšom uvážení, som však zistila, že nazeranie na Blanchinu psychiku cez psychoanalýzu sa odkláňa od zamýšľaného postupu analýzy v tejto práci. Preto bol tento článok nakoniec vynechaný.

Doplňujúcim textom pri predstavovaní Blanche mal pôvodne byť *Shifting shapes in Play and Performance*³⁸ od Raulca Comanelea. Pokladá si otázku čím sa stáva Blanche, resp. čo v nej hľadajú iné postavy. Texte rozdeľuje do viacerých podkapitol, v ktorých každá reprezentuje iný pohľad: matka, prostitútka, femme fatale, groteskná žena, Sfinga a neobyčajná príťažlivosť. Zároveň mal tento text slúžiť aj ako doplnok pri analýze vzťahov. Po vytvorení osnovy analytickej kapitoly mojej práce som zhodnotila, že článok podrobne analyzuje Blanche. Avšak výsledky z tohto článku nie sú vhodné pre moju analýzu. V práci som sa zamerala na iným spôsobom na Blanche. Preto som sa rozhodla ho nakoniec nepoužiť.

Jedným z častých znakov vyskytujúcich sa naprieč tvorbou Tennesseeho Williamsa je vzťah ilúzie a reality. Krátky text od Ahmada Gholi *The Role of Symbol in Delivering the Theme of Conflict between Reality and Illusion in Tennessee Williams' A Streetcar Named Desire*.³⁹ Tento konflikt prezentuje na metóde symboliky, kedy pri interakcií postáv s jednotlivými symbolmi (papierový lampáš, kúpeľ) dochádza ku stretu ilúzie a reality. Zároveň však dáva pomyselné symbolický význam aj postavám. Tento text použijem hlavne ako príklad použitia daného znaku aj v *Električke*.

³⁷ THOMIÈRES, Daniel. "Tennessee Williams and the Two Streetcars." *The Midwest Quarterly* [online]. 2012, roč. 53, no. 4, s. 374-391,312,316. [cit. 2023-03-31]. <https://www.proquest.com/scholarly-journals/tennessee-williams-two-streetcars/docview/1029935839/se-2>.

³⁸ COMANELEA, Raluca. "Shifting Shapes in Play and Performance: Blanche DuBois, from Witchy Female to Marginalized Other." *Rocky Mountain Review* [online]. 2020, roč. 74, no. 1, s. 9–30. [cit. 2023-03-31]. <https://www.jstor.org/stable/26977685>.

³⁹ GHOLI, Ahmad a Ahmadi Mosaabad MASOUD. The Role of Symbol in Delivering the Theme of Conflict between Reality and Illusion in Tennessee Williams' A Streetcar Named Desire. *English Language and Literature Studies* [online]. 2011, 1(2), 6 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: doi:10.5539/ells.v1n2p31

Nasledujúci text od N.-M. Ifitimie genderová štúdia o pomere, vývoji a dynamike párov vo Williamsovej hre. *The Clash of Genders in A Streetcar Named Desire*⁴⁰ sa v jednotlivých krátkych podkapitolách zameriava na tri páry, ktoré medzi sebou interagujú. Prvým je Blanche so Stanleym, tento vzťah popisuje ako ambivalentný. Druhý je medzi manželmi Kowalskími, ktorým dáva prednosti ako vášeň a zúrivosť. Posledná kapitola je venovaná Blanche a Mitchovi. Zároveň tento text použijem nie len pri vykresľovaní vzťahov ale ja pri analýze osobných vlastností. Autorka svoje tvrdenia dokladá citovaním z Williamsovej drámy a ďalšími teoretikmi.

⁴⁰ IFTIMIE, Nicoleta Mariana. The Clash of Genders in A Streetcar Named Desire. *Postmodern Openings* [online]. 2018, 9(2), 70-78 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/po/article/view/739/pdf>

3. Poetika Woodyho Allena

Woody Allen je americký režisér, herec a komik, ktorý začal natáčať v 70. rokoch filmy podľa vlastných scenárov. Počas svojej kariéry obmenil žánre, začínal v komediálnom žánri, prešiel k romantickým komédiám, ktoré niesli v duchu melanchólie a vzťahov až k melodramam. V jeho tvorbe nájdeme opakujúce sa motívy, postupy, ktoré sa stali pre neho typickými. Najčastejšie motívy, na ktoré v jeho dielach (hlavne pred rokom 2000) bol židovský humor, poznámky o politike. Väčšina filmov sa odohrávala v rôznych častiach New Yorku a v Kalifornii. Jeho záľuba v jazzovej hudbe, kinematografii a klasickom Hollywoode bola prenášaná do filmov.⁴¹ Woodyho štýl si prechádzal štandardným vývojom, akým si prešlo mnoho umelcov. Jeho prvé komédie, ktoré sú popisované ako energetické až drsné. „Vo filmoch ako sú *Banány*, *Spáč* či *Láska a smrť* ukázal svoj talent na inteligentnú hlúposť a úzky zmysel pre tempo a spôsob pracovania s hercami.“⁴² Výrazným skokom v jeho kariére je oceňovaný film *Annie Hallová*, kde ukázal svoju záľubu v melanchólii a cit pre romantickú komédiu. Tá započala dlhú sériu filmov nesúcich tieto nové prvky. Patril sem *Manhattan*, *Purpurová ruža z Káhiry*, *Hanna a jej sestry* a mnoho ďalších. Väčšinu Allenových filmov nemôžeme zaradiť len do jedného určitého žánru. Sú charakterizované ako žánrový mix, kedy melancholická, nevlúdna realita je pretkaná humorom, pričom ju odľahčuje neočakávaným spôsobom.⁴³ Bailey jeho spôsob natáčania popisuje ako striedanie konfrontácie a úniku. Woody vytvára konfrontáciu skrz napätie medzi mágiou a sklamaním z obyčajného života, kedy ako únik sa môže vnímať humor ale zároveň to môže končiť ako vlak vo filme *Spomienky na hviezdny prach* – s prvkami cynizmu, na smetisku.⁴⁴

Typickým pre neho sa stala postava muža, často umelecky zameraného. Najčastejšími profesiami boli filmár, prozaik, dramatik, hudobník, kúzelník, komik. Zameriaval sa tak na zamestnania blízke jeho vlastnému.⁴⁵ Práve táto postava je sebareflexiou obohatenou o dezilúziu, skepsu. Často sa postava zaoberala otázkou života, smrti a dôvodmi existencie. Spoločným prvkom pre viaceré filmy sa stala psychoanalýza a návštevy psychoanalytikov. Zároveň vo filmoch rieši sex, jeho odmietanie, problémy v milostnom a partnerskom živote.

⁴¹ BAILEY, Peter J. a Sam B. GIRGUS, ed. *A companion to Woody Allen*. UK: Wiley-Blackwell, 2013. s. 28

⁴² NEHER, Erick. "The Late Style of Woody Allen." *The Hudson Review* [online]. 2013, roč. 66, no. 3, s. 551–57. [cit. 2023-03-31]. <http://www.jstor.org/stable/43488605>. s. 553

⁴³ BAILEY, Peter J. *The reluctant film art of Woody Allen* [online]. 2. Lexington: The University Press of Kentucky, 2016 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/j.ctt1bzmznjh> s. 294

⁴⁴ Tiež, s. 295

⁴⁵ Tiež, s. 5

V týchto ženských filmoch skúma neveru, vzťahy medzi sestrami a zobrazuje ženy, ktoré si prechádzajú pre nich obzvlášť náročnými krízami.⁴⁶ Jedným z častých prvkov, ktorý sa vyskytoval v jeho tvorbe bolo zobrazovanie hranice medzi realitou a fantáziou, jej prekročeniu. Toto mal spoločné s viacerými režisérmi (Frederico Fellini, Ingmar Bergman) a dramatikmi (Anton Pavlovič Čechov, Tennessee Williams), ktorých považoval za svoje vzory.

Ženské hrdinky hrali vo všetkých jeho filmoch výrazné úlohy. Často to sú mladé ženy, ktoré sú trochu nevzdelané, nenárodné a čiastočne neurotické. Žijú v partnerskom alebo manželskom vzťahu s inteligentným mužom, ktorý ich „vzdeláva“.⁴⁷ V konečnom dôsledku však tieto ženy opúšťajú tento typ muža aby sa dostali z pocitu menejcennosti a mali šancu sa rozvíjať. Sem spadajú filmy ako *Annie Hallová*, *Hanna a jej sestry*. Opakom toho sú ženy, ktoré nie sú schopné sa rozvíjať, zostávajú v zaužívanom živote. Aj po prežití dobrodružstva sa vracajú do pôvodného života bez zmeny. Patrí sem *Purpurová ruža z Káhiry*, kde hlavná hrdinka je v nešťastnom vzťahu s agresívnym mužom. Jej jediným útekem z reality sa stali filmy a návšteva kina. Tu sa stretávame aj s použitím fantazijných prvkov, kedy postava z plátna oživa a uteká s hlavnou hrdinkou. Záverom snímku je návrat postavy do filmu a žena zostáva v tomto dysfunkčnom vzťahu s manželom a vracia sa k svojej záľube navštevovania kina. Allen nie vždy dopraje hrdinke šancu k seba rozvoju. Rovnako končia aj hlavné postavy Vicky a Christina vo filme *Vicky Christina Barcelona*. Vicky aj Christina, ktoré opäť uviazli v rutine ich doterajšieho každodenného života.⁴⁸ Druhým typom, typickým pre Allenove filmy je postava mladej dievčiny, ktorá sa dostáva do vzťahu so starším mužom. Ako príklad je film *Manhattan*, v ktorom Allenova postava je vo vzťahu so 17 ročným dievčaťom.

Allen sa neskôr navrátil k poetike melodramatických filmov. V rannom a strednom období tvorenia vznikli na podobný štýl filmy ako *Interiéry*, *September* a *Iná žena*. Tieto však nezaznamenali veľký úspech a skôr pôsobili ako slabé napodobeniny jedného z Allenových vzorov Ingmara Bergmana.⁴⁹ Prelomovým filmom, ktorý po niekoľkých rokoch získal dobré hodnotenia bol *Match Point* v roku 2005. *Match Point* sa vymyká z klasického štýlu, ktorý Allen mal v 70.- 90. rokoch. Po tomto filme Allen zvýrazňuje u žien neurotická povaha, ktorá miestami môže vyvrcholiť až do hysterického záchvatu. Z pôvodného konceptu starých filmov

⁴⁶ RADNER, Hilary. *The new woman's film: femme-centric movies for smart chicks*. New York: Routledge, 2017. s. 113

⁴⁷ BAILEY, Peter J. a Sam B. GIRGUS, ed. *A companion to Woody Allen*. UK: Wiley-Blackwell, 2013. s. 259

⁴⁸ Tiež, s. 271

⁴⁹ NEHER, Erick. "The Late Style of Woody Allen." *The Hudson Review* [online]. 2013, roč. 66, no. 3, s. 551–57. [cit. 2023-03-31]. <http://www.jstor.org/stable/43488605>. s. 551

je opakovaná ich čiastočná neschopnosť vymaniť sa z nespokojného života. Očakávajú od partnera, že ich vytrhne z ubíjajúceho života. Bezmocnosť v každodenných situáciách, opakujúce sa trápenia sú až naturalisticky zobrazené. Zároveň navracia aj vzťah mladého dievčaťa a staršieho muža, neveru, komplikované rodinné vzťahy.⁵⁰ Ako príklad tejto novej éry je *Jasmínine slzy* alebo aj *Koleso šťastia*. Opäť sa vracia postava mladého intelektuála, ktorý zastáva Allenovu postavu v období jeho hereckej kariéry. Ako príklad je *Daždivý deň v New Yorku*.

⁵⁰ NEHER, Erick. "The Late Style of Woody Allen." *The Hudson Review* [online]. 2013, roč. 66, no. 3, s. 551–57. [cit. 2023-03-31]. <http://www.jstor.org/stable/43488605>. s. 557

4. Poetika Tennesseeho Williamsa

Thomas Lanier Williams začal písať už vo svojich šestnástich rokoch. Od 1939 aktívne písal hry, presťahoval sa do New Yorku. Práve tu zažíval najväčší úspech na poly divadla, niektorým jeho hrám bolo vytvorené aj filmové spracovanie.⁵¹

V celej jeho bohatej tvorivej činnosti môžeme pozorovať niekoľko opakujúcich sa vzorcov. Podľa Popkina najvýraznejší nachádzame vo výstave hlavných postáv. Opakujú sa dva typy postáv a to mužská, nazývaná Adonis, a ženská, označovaná ako chrlič. Mladý Adonis sa vyznačuje neobyčajnou krásou, silou a mužnosťou, ktorá je jasne viditeľná už od jeho príchodu. Charakteristická je pre neho tvrdosť, slabá až takmer žiadna výrečnosť. Obyčajne vie byť pokojný, no keď sa nahnevá narobí spúšť, hluk a je až neovládateľný. Ako príklad uvádza rozzúreného Stanleyho Kowalského, ktorý hádže taniere a poháre po zemi aby ukázal moc, ktorou disponuje.⁵² Popkin preberá názov z gréckej mytológie, kde Adonisoa krása dokázala očariť bohyňu Afrodítu. Zvýrazňuje tak hlavne jeho fyzický vzhľad a kontrast medzi ženou – chrličkou. Jeho život, oveľa zaujímavejší a dôležitejší než životy ostatných postáv. Záleží mu na tom, aby ho druhý rešpektovali. Tento rešpekt si získava svojimi činmi a správaním.⁵³ Williams vytvoril rôzne variácie Adonisa, ktoré však zdieľajú rovnaký základ. Stanley Kowalski z *Električky* zastáva atraktívneho hrdinu, ktorý však veľmi rýchlo rozhorčí a nevie udržať svoj hnev, hlavne keď je opitý na uzde. Mrzutejším no s kľudnejšou povahou a gentlemanským správaním je Brick z hry *Mačka na horúcej plechovej streche*. Dr. Cukrowitz z *Náhle minulého leta*, vyniká „chladným šarmom“ a inteligenciou.⁵⁴

Žena – chrlič je často staršia ako Adonis a je jeho nepriaznivým osudom. Vyznačuje sa jednoduchším obliekaním, prípadne je určitým spôsobom ukazovaná ako menej atraktívna. Sama nemá toľko šťastia, ako jej mužský náprotivok. Jej život sa krúti iba okolo starostí, trápenia. Často vedú bezvýznamné rozhovory, vyžívajú sa v zlých vtipoch. Zdĺhavé rozhovory a výrečnosť bola vnímaná skôr ako negatívna vlastnosť.⁵⁵ Ako príklad až otravnej výrečnosti by sa mohla uviesť Blanche, ktorá týmto spôsobom aj flirtovala so Stanleyom. Hlavnou funkciou chrličky je otravovať Adonisa, narúšať jeho pokojný, dovtedy nie až tak problémový, život.

⁵¹ BLOOM, Harold, ed. *Tennessee Williams's A streetcar named Desire*. Philadelphia: Chelsea House Publishers, 2005. s. 15

⁵² POPKIN, Henry. "The Plays of Tennessee Williams." *The Tulane Drama Review* [online]. 1960, roč. 4, no. 3, s. 45–64. [cit. 2023-03-31]. <https://doi.org/10.2307/1124844>. s. 45

⁵³ Tiež, s. 46.

⁵⁴ Tiež, s. 45

⁵⁵ Tiež, s. 48

Flirtujú s ním, až kým ho nevyvedú z jeho pokojnej nálady. Chrlička sa nedokáže sa odpútať od udalostí z minulosti, neustále prežíva bolesť zo straty manžela alebo rodinného príslušníka a ľutuje sa. Príkladom je Blanche z *Električky*, ktorá sa nedokáže vyrovnat' s osudom, ktorý ju stretol. V hre *Sklenený zverinec* Alma-chrlička sa neustále dovoľáva jej aristokratických južanských koreňov. Adonis a chrlička dominujú vo väčšine Williamsových drámach. Okolo nich sa točí celý príbeh. Ženy vo Williamsových hrách majú rovnaké potreby a problémy ako hľadanie partnera, vyrovnanie sa s realitou a s minulosťou.⁵⁶

Louise Blackwell kategorizovala ženy z jeho drám do štyroch skupín, vytvorených na základe ich spoločných črt v správaní a v životných situáciách. Do prvej skupiny patria tie, ktoré nie sú schopné sa adaptovať novej situáciách, pretože sa prvotne prispôbili nezdravým rodinným vzťahom. Do tejto skupiny zaraďuje aj Blanche, ktorá na rozdiel od Stelly, bola poslušným dieťaťom, zostala na vidieckom sídle ešte dlho po tom čo sa vydala. Prispôbením sa tomuto nezdravému spôsobu života jej zamedzilo možnosť adaptovania neskôr na Stellyn životný štýl. Sama nevedome nasledovala rodinný vzor, ktorý začali márnотratný predkovia. Druhá skupina pokrýva ženy podriaďujúce sa dominantnej a zároveň hrubej osobe v snahe doceliť realitu. Do tejto skupiny patrí Stella, ktorá sa prispôbila životu jej manžela Stanleyho. Sám poznamenáva, že zosadil Stellu z bielych stĺpov. Podriaďuje sa mu na základe aj dobrého sexuálneho vzťahu, ktorý si chráni aj po znásilnení Blanche. Tretia skupina je o ženách, ktoré si vyberajú nevhodných partnerov na dlhodobý vzťah. Títo muži nie sú schopní byť z rôznych dôvodov v dlhodobom vzťahu. Môže za to prelietavý životný štýl, homosexualita alebo príbuzenský vzťah. Ako príklady sem uvádza Maggie z hry *Mačka na horúcej plechovej streche*, či Lady Torrenceová z *Orfeov zostup*.⁵⁷ Svojím spôsobom by do tejto kategória mohla spadať aj Blanche, ktorá sa ako mladá zaľúbila do homosexuálneho chlapca, pričom to sama nevedela. Do poslednej skupiny sa zaraďujú ženy, ktoré mali to šťastie, že poznali lásku, no osud ich o ňu pripravil a teraz sa snažia s tým vyrovnat'. Sem Blackwell uvádza Princenznú Kosmonopolis z *Sladké vtáča mladosti*, ktorá v jednu chvíľu mala šťastie v láske aj v kariére. Avšak po tom čo všetko stratí, sa bude hľadať nového partnera, ktorý ju opäť spojí s realitou.⁵⁸

⁵⁶ POPKIN, Henry. "The Plays of Tennessee Williams." *The Tulane Drama Review* [online]. 1960, roč. 4, no. 3, s. 45–64. [cit. 2023-03-31]. <https://doi.org/10.2307/1124844>. s. 48

⁵⁷ BLACKWELL, Louise. "Tennessee Williams and the Predicament of Women." *South Atlantic Bulletin* [online]. 1970, roč. 35, no. 2: s. 9–14. [cit. 2023-03-31]. <https://doi.org/10.2307/3197002>. s. 9 - 12

⁵⁸ Tiež. s. 13 - 14

Ostatné postavy sú síce nevyhnutné pre dej ale nikdy ich nemôžu prebiť. Postavy mužov nedosahujú na krásu Adonisa, zato vedľajšie dievčatá sú krajšie ako chrlička⁵⁹, prípadne prevyšujú chrličku v iných vlastnostiach. Nedokáže presne určiť ich zámer ani dôvody prečo tak konajú. Stávajú sa Adonisovým objektom záujmu. Patrí sem Stella z *Električky*, či Rosa z *Tetovaná ruža*. Nikdy však nestrhnú pozornosť priamo na seba, vždy bude Adonis najvýraznejší. Naopak mužské vedľajšie postavy sú menej atraktívne, často strácajú svoju mužnosť starnutím, môžu byť závislí na svojej matke.⁶⁰

Ďalší prvkom typickým pre Williamsovu poetiku je striedanie spôsobu rozprávania a dialektu pripisujúceho jednotlivým typom postáv. Popkin delí túto reč na zdvorilú a nezdvorilú. Zdvorilá patrila prevažne chrličkám a postavám prichádzajúcich z južanského aristokratického prostredia. Popisuje ich ako prudérnu afektovanú reč. Používajú často malé vtipy, citoslovcia vyjadrujúce mierny rozpačitý smiech. Tento spôsob rozprávania spájal tak chrličky s ich aristokratickou minulosťou. Naopak nezdvorilá reč patriaca hlavne Adonisovi bola jasná a priama. Reprezentovala tak jeho životný štýl – živelný a slobodný.⁶¹

Pre Williamsovu tvorbu je typický výrazný symbolizmus. Popkin vysvetľuje, že mal komplexný systém používania symbolov. Ako príklad uvádza samotné postavy. Často práve cudzinci a hlavne zahraničné meno vyjadrovalo život, zatiaľ čo klasické Anglosaské znamenali stagnáciu.⁶² Iným príkladom sú názvy staníc v *Električke*. Blanche najskôr nastupuje prvú s názvom Túžba, následne prestupuje na Cintoríny a končí na zastávke Elyzejské polia. Názvy podľa Nomanda Berlina odkazujú najskôr na jej minulosť, v ktorej si prešla túžbou a smrťou a teraz končí na poliach pomenovaných polí z gréckej mytológie, kam odchádzajú ľudské duše.⁶³ Popkin naopak názov električky Túžba vyjadruje vnútornú motiváciu postáv.⁶⁴ Symboly vo Williamsových hrách sa nevzťahovali iba na názvy a mená ľudí. Jednalo sa aj o obyčajné veci, ktoré mali tiež za úlohy vytvárať emocionálne spojenie publika s drámou. Vytvárajú

⁵⁹ POPKIN, Henry. "The Plays of Tennessee Williams." *The Tulane Drama Review* [online]. 1960, roč. 4, no. 3, s. 45–64. [cit. 2023-03-31]. <https://doi.org/10.2307/1124844>. s. 49

⁶⁰ Tiež, s. 49

⁶¹ Tiež, s. 51

⁶² Tiež, s. 59

⁶³ BLOOM, Harold, ed. *Tennessee Williams's A streetcar named Desire*. Philadelphia: Chelsea House Publishers, 2005. s. 70

⁶⁴ POPKIN, Henry. "The Plays of Tennessee Williams." *The Tulane Drama Review* [online]. 1960, roč. 4, no. 3, s. 45–64. [cit. 2023-03-31]. <https://doi.org/10.2307/1124844>. s. 58

pomyselné dvierka, ktoré dramatikovi umožňujú preskúmať emocionálny a duchovný vnútorný svet. Pomocou týchto symbolov ich sprostredkováva publiku v podobe dialógov a scény.⁶⁵

⁶⁵ GHOLI, Ahmad a Ahmadi Mosaabad MASOUD. The Role of Symbol in Delivering the Theme of Conflict between Reality and Illusion in Tennessee Williams' A Streetcar Named Desire. *English Language and Literature Studies* [online]. 2011, **1**(2), 6 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: doi:10.5539/ells.v1n2p31. s. 32

5. Analytická časť

V tejto časti práce objasním podobnosti medzi filmom a dramatickou hrou. Nejedná sa teda o adaptáciu deja, ale len o inšpiráciu. Nakoľko máme doložené, že Woody Allen sa bol inšpirovaný tvorbou viacerých významných dramatikov ako Tennessee Williams, tak sú splnené dve z podmienok genetického porovnávania. Pri práci s genetickým porovnávaním musia byť splnené 4 základné podmienky. Prvá poníma nutnosť doloženia vplyvu autorov. To znamená, že „musí byť preukázateľný dôkaz o kontakte medzi jednotlivými spisovateľmi.“⁶⁶ Zároveň sa musí priamo ukázať ako tento vplyv vznikol. V tejto práci sa bude vnímať ako preukázateľný dôkaz o vplyvu a kontakte vyjadrenie Woodyho Allena vo svojich memoároch. Priznáva, že od svojho mladého veku bol obdivovateľom Tennesseeho Williamsa. „[...] pozerám sa na *Električku* a hovorím si, toto dokážem tiež. Tak to skúšam [...] a to nás privádza k filmu *Jasmínine slzy*. Nápad som mal od svojej ženy a bola to dobrá myšlienka. Ale je v nej až príliš veľa Tennesseeho Williamsa.“⁶⁷ Tretia podmienka zahŕňa porovnanie medzinárodných vzťahov. Táto podmienka je dôležitá ak sa jedná o tvorcov pochádzajúcich z krajín, ktorých kultúra, jazyk a spoločnosť značne rozdielna. Samozrejme by sa nemal spoločenský a kultúrny kontext úplne vypúšťať. Posledná je podmienka interpretácie. Zahŕňa spôsob akým autor preinterpretováva dielo, myšlienky druhého autora.⁶⁸ Aby sme mohli hovoriť o genetickom porovnávaní, autor pôvodného diela v novom nie je len spomínaný. Jeho dielo, vplyv je citeľný nie len v naratíve ale aj v sémantike jazyka. Takto v novo vzniknutom diele hľadáme jednotlivé prvky, ktoré boli kreatívne spracované, pričom musím poznať spoločenský, kultúrny a jazykový kontext doby, v ktorej diela vychádzali.⁶⁹ Význam poznania spoločenského kontextu spočíva v zabránení tzv. kreatívneho nedorozumenia. Zima udáva, že „dielo čítané v cudzom kontexte nikdy nie je interpretované ako v spoločnosti, v ktorej vzniklo.“⁷⁰ Samotný názov genetické, ako popisuje Zima, vychádza z pojmu vznik. Odkazuje tak na to, aby pri práci s jednotlivými dielami bolo prihliadané aj na pôsobenie jedného diela na druhé. To znamená, že na to, aby sme správne pracovali a pochopili rozoberané dielo, musíme zahrnúť okrem spoločenského kontextu aj vplyv cudzieho diela v procese tvorby.⁷¹

⁶⁶ ZIMA, Peter V., ed. Komparatistika. In: TUREČEK, Dalibor. *Národní literatura a komparatistika*. Brno: Host, 2009, s. 163

⁶⁷ ALLEN, Woody. *Mimochodem: autobiografie*. Praha: Argo, 2021. s. 331

⁶⁸ ZIMA, Peter V., ed. Komparatistika. In: TUREČEK, Dalibor. *Národní literatura a komparatistika*. Brno: Host, 2009, s. 163

⁶⁹ Tiež, s. 165

⁷⁰ Tiež, s. 164

⁷¹ Tiež, s. 165

Vplyv má aj kreatívny charakter. Z toho môžeme vyvodit', že ovplyvnené dielo je nové a kreatívne spracované. Nejedná sa teda o kópiu ale o interpretáciu autora, pričom môže takto spracovať ktorúkoľvek zložku. Komplexnosť komparácie podľa Zimy spočíva v jeho širokom zábere predmetov skúmania. Je dôležité si na začiatku určiť, ktoré konkrétne prvky sa budú porovnávať. Špecifikovaním analyzovaných zložiek pomôže pri určovaní dôležitosti a rozsahu použitia oboch porovnávaní. Môže nastať situácia, kedy jedno porovnávanie je potlačené, pretože na rozoberanú tému je vhodnejšie viac prvý alebo druhý typ porovnávaní. Tieto vybrané zložky budú v novom diele vo svojej podstate niest' rovnaké alebo podobné významy ale budú prezentované iným spôsobom. Spôsob spracovania sa odvíja tiež od špecifického štýlu daného autora alebo tvorcu. Na základe splnenia podmienok genetického porovnávaní tak môžeme hľadať tieto významy naprieč novým dielom. Nie je pochyb, že v *Jasmínových slzách* nájdeme podobné postupy pri tvorení postáv, konfliktov a vzťahov, aké sa nachádzajú v *Električke zvaná Túžba*. Základná téma oboch diel je veľmi podobná. Prostredie a určité dejové linky sú prispôsobené spoločnosti a obdobi, v ktorom vznikli. Spôsoby porovnávaní, ktoré tu budú použité je genetické a typologické. Ako som už vyššie spomínala, posledná podmienka sa zaoberá procesom interpretácie a kreatívneho spracovania diela.⁷² Práve toto kreatívne spracovanie zahŕňa individuálne postupy a prvky, ktoré sú typické pre Allenovu poetiku. Týmto prepracovaním a obohatením pôvodného diela vzniká originálne dielo s inou, rozdielnou výpovednou hodnotou. V rámci genetického porovnávaní sa tak zameriam na konkrétne zložky, ktoré boli prevzaté a minimálne upravované. Typologické porovnávanie tu bude zahŕňať tie zložky, ktoré boli odkazujú len letmo na pôvodnú hru, prípadne sa úplne odkláňajú. Zároveň v rámci analýzy budem poukazovať na jednotlivé elementy typické pre poetiku tvorcov. Tvorba oboch umelcov je prevažne zameraná na vzťahy, problémy v nich avšak z rôznych perspektív. Zameriam sa hlavne na výstavbu postáv a vzťahov s prihliadnutím na všetky zmeny urobené v procese tvorby filmu.

⁷² ZIMA, Peter V., ed. Komparatistika. In: TUREČEK, Dalibor. *Národní literatura a komparatistika*. Brno: Host, 2009, s. 163

6. Porovnanie Blanche a Jasmin

6.1. Blanche DuBois

6.1.1. Vzhľad

„Od rohu prichází Blanche, v ruce nese kufřík. Podívá se na útržek papíru, potom na dům, pak znova na papírek a pak znova na dům. Tváří se zděšeně, jako by nevěřila svým očím. Její zjev neodpovídá těmto končinám. Je oblečená do vkusných bílých šatů s nadýchaným živůtkem, má perlové náušnice, bílé rukavičky a klobouček, a na krku má náhrdelník. Vypadá, jako kdyby šla někam do vilové čtvrti na garden party nebo na koktejl.“⁷³

Blanche prichádza ku svojej mladšej sestre. Žila s manželom v Belle Reve, biele vidiecke sídlo v Laurelu, pracovala ako učiteľka angličtiny v mestskej škole. Po manželovej samovražde a jej následným sexuálnym škandálom odchádza za sestrou do New Jersey. Je zvyknutá na určitú úroveň životného štýlu, ktorej sa nedokáže vzdať. Prináša si so sebou kufor drahého oblečenia a šperkov. Záleží jej na tom ako vyzerá, vždy sa upraví pred tým, než príde do kontaktu s mužom. Veľmi rada počúva komplimenty na jej krásu, často nabáda druhých aby jej polichotili. Stella dobre pozná túto vlastnosť a tiež to prízvukuje hlavne Stanleyemu aby jej tiež nejaké venoval. On je však opakom Blanche a odmieta to s jednoduchým vysvetlením.

„BLANCHE: Ale já si říkala o poklonu, Stanley.

STANLEY: Na to nejsem stavěnej.“⁷⁴

Blanche je chrličkou v *Električke*. Chrlička, ako som v kapitole o Williamsovej poetike spomínala, má byť vizuálne neatraktívna, čo sa zrkadlí najmä na oblečení. Blanche je síce chrličkou no na svoje šatstvo a vzhľad si potrpí. Jej nádherné oblečenie, neustále kúpanie a starostlivosť o seba jej zostali ako posledné zvyšky z predchádzajúceho života. Oblečenie je úzko späté s falošným prezentovaním samej seba a udržiavanie si identity, ktorej veria. Zároveň ich chráni pred realitou, ktorú nedokážu prijať.⁷⁵ Sama obhajuje jej časté kúpanie ako predpísanú liečbu na upokojenie nervov. Starnutie a mierne vrásky jej uberajú na atraktívnom vzhľade. Veľmi ťažko znáša prvé vrásky, ktoré sa snaží za každú cenu zakryť. Vyhyba sa priamemu svetlu. S nápadníkom Mitchom sa chce stretávať až po zotmení, rovnako

⁷³ WILLIAMS, Tennessee. *Tramvaj do stanice Touha*. 2. Praha: Artur, 2020. s. 9

⁷⁴ Tiež, s. 30

⁷⁵ SMITH, Catherine. Fashioning mental illness: Woody Allen's Jasmine French, a twenty-first-century Blanche DuBois: *Film, Fashion & Consumption* [online]. 2015, roč. 4, no. 1, s. 75-88. [cit. 2023-03-31]. s. 79

aj doma má radšej prítmie. Kúpila si čínsky lampión na zakrytie holej žiarovky. Príkladom je tiež aj oslava narodenín, kedy počet sviečok na torte je zámerne menší než je vek Blanche. V závere, keď sa Mitch dozvie pravdu, ju stiahne pod priamu žiarovku. Pod svetlom tak odhaľuje posledné tajomstvo, ktoré pred ním skrývala.

„STANLEY: Kolik dáváš na ten dort svieček?

STELLA: U pětadvacáté toho nechám.“⁷⁶

6.1.2. Vlastnosti

Blanche je povahovo náročná osoba. V mladosti bola naivná a ľahkomyselná. Tak ju popisovala Stella. Zaľúbila sa do mladého muža, ktorý jej písal básne. Keď zistila, že má homosexuálny pomer, jej výčitkami spôsobí, že spácha samovraždu. Blanche sa sama z toho tá úplne nespamätá. Po strate jej vidieckeho sídla odchádza žiť do hotelu U labutě. Tam sa začne aktívne stretávať s mužmi. Podlieha svojej túžbe a tiež sa snaží v sebe utíšiť pocit viny zo smrti manžela a vyplniť prázdnotu, ktorú pociťovala po jeho odchode. Má tiež pravdepodobne záľubu v mužoch, ktorý sú mladší než ona. Po škandále v škole, kde zvedie 17 ročného chlapca, uteká k sestre. Tento motív zaľúbenia sa do mladších chlapcov sa opakuje aj v New Orleans, kde zvädza mladého poslíčka s novinami. Vyberaním si aj veľmi mladých mužov by mohlo súvisieť s jej strachom zo starnutia.

„BLANCHE: [...] Ano, měla jsem intimní styky s mnoha cizími muži... Bylo to po Allanově smrti to jediné, čím jsem byla s to zaplnit své prázdné srdce. Byla to asi panická hrůza, která mně hnala od jednoho k druhému, před kterou jsme hledala ochranu – hned tady – hned tam – na těch nejnemožnějších místech – a nakonec i u sedmnáctiletého chlapce, jenže – někdo to napsal ředitelovi – „Tato žena je morálně nezpůsobilá zastávat své místo.““⁷⁷

Popkin popisuje, že všetky postavy v *Električke* konajú podľa ich vlastných túžob.⁷⁸ Jednou z jej túžob je teda nájsť si niekoho, kto sa o ňu postará. Tým niekým mal byť Mitch. Mohlo by sa tak javiť, že nie je schopná žiť sama a postarať sa o seba. Na svoju nesamostatnosť

⁷⁶ WILLIAMS, Tennessee. *Tramvaj do stanice Touha*. 2. Praha: Artur, 2020. s. 88

⁷⁷ Tiež, s. 103

⁷⁸ POPKIN, Henry. "The Plays of Tennessee Williams." *The Tulane Drama Review* [online]. 1960, roč. 4, no. 3, s. 45–64. [cit. 2023-03-31]. <https://doi.org/10.2307/1124844>. s. 58

poukazuje aj na záver hry, keď si po ňu príde doktor so sestričkou. Doktorovi neskôr vraví, že je odkázaná na dobrotu a pomoc od druhých.⁷⁹

Inou jej túžbou je pocit, že stále je žiadaná a atraktívna pre opačné pohlavie. To si určitým spôsobom dokazuje vo chvíli, keď flirtovala a pobožkala mladého poslíčka, ktorý vyberal peniaze na noviny. Nemá problém flirtovať s kýmkoľvek. Na jej zozname figuruje zo začiatku aj Stanely, hoci vie, že je to manžel jej sestry. Veľký záujem mužov sa však podpísal na jej psychickom zdraví. Jej promiskuita po Allanovej smrti ju vyhnala z domova, z práce. Teraz skôr toto obdobie skrýva pred všetkými. Jej nasledujúce prežívanie je len obrazom upadajúceho zdravého rozumu. Svoje problémy rieši sexom a alkoholom. To že sa stala alkoholičkou nezakryla pred druhými.

Často sa myšlienkami vracia k pôvodnému životu, stráca spojenie s realitou. Takýmto spôsobom sa snažila zbalit' Mitcha. Začala okolo seba vytvárať ilúziu. Vzťah ilúzie a reality je základným motívom celej hry.⁸⁰ Zástancom ilúzie sa stáva Blanche, ktorá ako som vyššie spomína skrz oblečenie a správanie vytvára klamstvo, že je cudnou ovdovenou učiteľkou, ktorá si potrebuje oddýchnuť. Blanche postupne čoraz viac stráca spojenie s realitou, ešte viac pije, stáva sa neurotickou. Verí svojim ilúziám tak veľmi, že si vsugeruje plavbu po Karibiku s jedným mužom z jej minulosti, ktorý pravdepodobne nie je ani reálny. Rozpráva sa s ľuďmi z jej minulosti, so zástupom imaginárnych ctiteľov. Vo chvíli, keď Mitch stratí záujem a pýta sa prečo tieto klamstvá mu povedala, argumentovala:

„BLANCHE: Ale já nechci vidět věci takové, jaké jsou. Já chci iluzi! Ano, ano iluzi! Ukazuj jim věci v jiném světle. Nelíčím jim věci tak, jak jsou. Líčím je takové, jaké by měli být. A jestli to je hřích, ať mě za to pán Bůh potrestá!“⁸¹

Obraz, ktorý tak úpenlivo vytvárala Blanche o sebe pred druhými, však stroskotáva. Blanchein pád nastáva v predposlednom akte. Určitým spôsobom to predpovedalo aj oblečení, ktoré Blanche mala na sebe. „Kufr je otevřený, jsou přes něj přehozeny několikery květované šaty. Vystrojila se do bílých saténových šatů, které jsou poněkud ušpinené a zamčkané, a navlíkla si ošlapané stříbrné střevičky s brilantovou ozdobou na podpatcích, protože se jí

⁷⁹ WILLIAMS, Tennessee. *Tramvaj do stanice Touha*. 2. Praha: Artur, 2020. s. 125

⁸⁰ GHOLI, Ahmad a Ahmadi Mosaabad MASOUD. The Role of Symbol in Delivering the Theme of Conflict between Reality and Illusion in Tennessee Williams' A Streetcar Named Desire. *English Language and Literature Studies* [online]. 2011, 1(2), 6 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: doi:10.5539/ells.v1n2p31 s. 32

⁸¹ WILLIAMS, Tennessee. *Tramvaj do stanice Touha*. 2. Praha: Artur, 2020. s. 102

při tom balení zmocnila hystericky veselá nálada.⁸² Otvorený kufor s jej cennosťami a zničené šaty ukazujú jej zraniteľnosť a rozpadajúcu sa predstavu. Do reality ju vracia až príchod opitého Stanleyho. Práve jemnosť šiat stojí v kontraste s hrubou silou, ktorou Stanley na ňu útočí a prebúda do reality.⁸³ V závere drámy odchádza Blanche spolu s doktorom a sestrou do ústavu. Svoj kufor s oblečením necháva u Stelly. Opustenie kufru by tak znamenalo, že zanecháva svoj starý život úplne, pretože našla niekoho, kto sa o ňu postará.

6.2. Jasmin French

6.2.1. Vzhľad

Woody podobným spôsobom koncipoval Jasmin. Typologicky je Jasmin veľmi podobná Blanche. Rovnako sa jedná o ženu, ktorá stratila všetko a je odkázaná na pomoc rodiny. V oboch prípadoch im sestra podá pomocnú ruku. Jasmine si rovnako ako Blanche zakladá na svojom šatníku a vizuálnej prezentácii. Ako spoločným znakom, ktorý spadá pod genetické porovnávanie je ich príchod. Prvýkrát sa ukazujú v bielom oblečení s papierikom v ruke, na ktorom je napísaná adresa sestry. Jasmin prichádza oblečená v oblečení známych návrhárov. Kufor od Vuittona, biele sako od Chanelu a kabelkou značky Birkin. Catherine Smith poukazuje na dôležitosť jednotlivých kúskov oblečenia. Sú úzko spojené s vytváraním identity Jasmininej postavy, rovnako ako to bolo u Blanche. Práve nosením oblečenia z minulosti si snažia zachovať posledné zvyšky tých žien, ktorými kedysi boli.⁸⁴ Veria tomu tak veľmi, že prispôbujú tomu svoje správanie, intonáciu hlasu a celkovo reč. Ako príklad by som sem uviedla telefonát Dwighta. Tomuto telefonátu predchádzala hádka Ginger s Chillim. Jasmin sa do tejto hádky tiež zapojila. Vo chvíli, keď Chilli nahnevane odchádza, po tom čo rozbil lampu a telefón volá Dwight. Jasmin, značne rozrušená po tomto incidente, pred tým než zdvihne mobil. Jej hlas a intonácia sa mení, pretože nemôže pôsobiť rozrušene pred Dwightom. S čo najviac kludným hlasom komunikuje. Tento intonácia a spôsob rozprávania musí zodpovedať žene, ktorú vytvorila pre neho.

Z genetického hľadiska porovnávanie ich ďalšou funkciou je dotváranie ich vlastnej ilúzie pred ostatnými. V scéne prvého stretnutia Dwighta s Jasmin, Dwight súdi, že je to slušná a vychovaná žena. Jeho prvotný názor o Jasmin vychádza zo štýlu obliekania. Spoznáva drahé značky a konkrétne kúsky oblečenia, ktoré má na sebe. Allen nevytvára u Jasmin strach

⁸² Tiež, s. 106

⁸³ SMITH, Catherine. Fashioning mental illness: Woody Allen's Jasmine French, a twenty-first-century Blanche DuBois: *Film, Fashion & Consumption* [online]. 2015, roč. 4, no. 1, s. 75-88. [cit. 2023-03-31]. s. 87

⁸⁴ Tiež, s. 79

zo starnutia, ktorý je typický pre Blanche. Jasmin nerieši ani tak svoj vek. Pre ňu sú oveľa dôležitejšie oblečenie a základné upravenie samej seba do podoby slušnej ženy hľadajúcej si partnera. Woody však v závere ukazuje Jasmin výrazne v tvári strhanejšiu a staršiu než sme ju videli na začiatku. Oblečenie v oboch dielach má teda rovnakú funkciu.

Čo sa týka vzhľadu postáv sú obe typologicky podobné. Jedná sa vizuálne o jemné ženy. Cate Blanchett stvárnila Jasmin ako veľmi krehkú osobu. Blond'avá, vysoká žena obliekajúca sa do jemných farieb. Šatník bol koncipovaný do jemných elegantných farieb, rovnako tak aj jej byt, ktorý sa v prvom flashbacku dáva do kontrastu so sestriným výrazným, prehnane zariadeným bytom.⁸⁵ Cate postupne mení aj štýl hrania aby sa viac prispôsobila vývoju postavy. Vo flashbackoch je vždy upravená. Po príchode k sestre sa snaží stále v tomto zostať. Avšak s postupom času na nej môžeme identifikovať jednotlivé zmeny. Pôsobí menej upravené, hrala ju viac unavenú, v tvári jej zvyrazňovali kruhy pod očami a vrásky. Práve táto strhanosť nie len v oblečení, ale aj v tvári zvyrazňovala psychickú nepohodu, ktorou si prechádzala Jasmin. Zároveň na odlíšenie situácií, kedy je Jasmin duchom prítomná a kedy nie, využíva mimiku. Práve vo chvíľach jej monológov presahujúcich do prítomnosti dáva dôraz na mimiku. Viac zdvíha obočie, zvyrazňuje si tak vrásky na čele, ktoré ju robia staršou. Ako príklad by som sem uviedla monológ pred zubnou ordináciou. Vo chvíli náhleho precitnutia sa jej tvár uvoľňuje z tej prehnanej formy akú mala dovtedy.

Jasminin vonkajší vzhľad je vždy odrazom jej psychickej pohody alebo nepohody. V závere filmu, keď stráca akúkoľvek nádej na lepší život pôsobí najviac strápene. Hoci je stále oblečená v pre ňu typickom drahom a upravenom oblečení, sama nevyzerá upravené. Začína to plačom v aute, kedy sa jej rozmazáva make-up, na jej oblečení. Pokračuje to v obchode jej nevlastného syna, kde prichádza spotená, neučesaná. Tento obraz zodpovedá nasledujúcemu flashbacku, kde vyzerá rovnako. Rozmazaný make-up, strapatá s potnými kruhmi. Cate sa práve v jednom rozhovore vyjadrila na tému použitia potu v týchto scénach. Vysvetľuje, že chce aby Jasmin, práve v scénach v San Franciscu aby nebola najmä krásna ale aby sa hlavne potila.⁸⁶ Vychádzala tak z vlastnej skúsenosti, keď mala panický atak, počas ktorého jedným zo sprievodných symptómov bolo prílišné potenie. Postave tak chcela dať aj fyzický obraz

⁸⁵ SMITH, Catherine. Fashioning mental illness: Woody Allen's Jasmine French, a twenty-first-century Blanche DuBois: *Film, Fashion & Consumption* [online]. 2015, roč. 4, no. 1, s. 75-88. [cit. 2023-03-31]. s. 78

⁸⁶ SAG-AFTRA Foundation. (2014. január. 11): Conversations with Cate Blanchett of BLUE JASMINE. [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=qGJv7qFn4JU&t=953s>

prejavov spojených s psychickými problémami, aby na to nebolo poukazované len nadmerným užívaním Xanaxu. Záverečná scéna filmu tiež po vizuálnej stránke odkazuje na *Električku*. Blanche aj Jasmin si tesne pred odchodom od sestry doprajú kúpeľ. Blanche vychádza so slovami, že si umyla vlasy. Jasmin si ich tiež umyla. Rozdiel v týchto scénach je v ich prevedení. Blanche vychádza už so suchými vlasmi, upravená. Jasmin naopak odchádza z domu v rovnakom oblečení ako prišla a s ešte mokrými vlasmi a nenalícená. Táto neupravenosť by mohla odkazovať na jej už úplnú stratu v slede myšlienok a spomienok. Už jej nezáleží na ničom z reality.

6.2.2. Vlastnosti

U Jasmin môžeme identifikovať črty, ktoré sú typické pre allenovské ženské hrdinky. Ako som už vyššie spomínala, nie každej hrdinke allenových filmov je dopriate sa rozvíjať. Táto neschopnosť pramení zo vzťahov s mužmi. Často pocítovali menejcennosť a cítili sa akoby sa dusili vo vzťahu s nimi.⁸⁷ V niekoľkých prípadoch týchto partnerov aj opustili. Jasmin do tohto vzorca zapadá cez dysfunkčný vzťah, ktorý mala s Halom. Sama bola v tomto vzťahu tá menej vzdelaná, zaujímajúca sa o plytké veci ako drahé oblečenie, doplnky. Do vzťahu išla ako mladá študentka na vysokej škole. Kvôli Halovi skončila štúdium v poslednom ročníku. Jasmin táto nadradenosť Hala nevadí, veľmi rýchlo sa adaptovala na Halov život. Tu sa allenovské črty končia a prichádza Williamsov vplyv.

Rovnako ako Blanche je žena svojej doby, aristokratka z juhu vlastniaca plantáž, tak aj Jasmin. Woody tak spojil do Jasmin dve ženy, pričom jedna je fiktívna a druhá bola reálnou osobou. Foster vysvetľuje, že okrem Blanche v Jasmin môžeme nájsť prepojenie na dnešnú spoločnosť v podobe Ruth Madoff. Ruth mala za manžela Bernieho Madoffa, ktorého investičná firma fungovala na Ponzioho schéme. Týmto spôsobom zarobil veľké množstvo peňazí a okradol tak veľa ľudí. Bol obvinený a skončil vo väzení. Ruth prišla o všetko. Hal, rovnakým spôsobom okrádal ľudí a Jasmin po jeho zatknutí nezostalo nič.⁸⁸ Na tomto príklade môžeme vidieť demonštráciu tretej podmienky genetického porovnávania. Do príbehu

⁸⁷ BLACKWELL, Louise. "Tennessee Williams and the Predicament of Women." *South Atlantic Bulletin* [online]. 1970, roč. 35, no. 2: s. 9–14. [cit. 2023-03-31]. <https://doi.org/10.2307/3197002>. s. 259

⁸⁸ FOSTER, Verna A. "White Woods and 'Blue Jasmine': Woody Allen Rewrites A Streetcar Named Desire." *Literature/Film Quarterly* [online]. 2015, roč. 43, no. 3, s. 188–201. [cit. 2023-03-31]. <http://www.jstor.org/stable/43799026>. s. 188 - 189

zakomponoval reálnu udalosť z roku 2008, ktorá bola dlho rozoberanou témou v americkej spoločnosti.

Vo výstavbe postavy môžeme nájsť hneď niekoľko odkazov na Blanche. Jasmin je rovnako ako Blanche alkoholička, na čo poukazuje Chilli, Gingerin priateľ. Zároveň berie lieky na ukludnenie nervov, ktoré zodpovedajú Blanchiným kúpeľom na nervy. Williamsova dráma stojí hlavne na dialógoch v ktorých dominuje práve Blanche. Na jej prehnanú zhovorčivosť, ktorá je tiež typická pre postavu južanskej chrličky, je negatívne poukazované od Stelly a aj Stanleyho. Williams jej zhovorčivosť využíva na objasňovanie udalostí, ktoré ju dovedli do domu jej sestry. Allen túto vlastnosť prenáša na plátno s elegantným spôsobom. Využíva vizuálnu stránku filmu na predkladanie Jasmininej minulosti pomocou flashbackov. Zvolil rovnaký postup ako Tennessee pri odhaľovaní množstva informácií. Blanche napriek tomu ako je výrečná, nehovorí pravdu a určité udalosti zatajuje. Až Stanley odkrýva pravdu o jej živote uprostred deja.

Flashback vo filme vždy reaguje na určitú situáciu, ktorá práve prebieha. Sú nevyhnutné, pretože zároveň majú funkciu zrkadla a teda paralelne s realitou. Cate Blanchett tiež poukazuje na ich nevyhnutnosť z hľadiska pravdy. Vysvetľuje, že Jasmin je „nespoľahlivým rozprávačom“ a preto divák potrebuje pravdivý obraz reality.⁸⁹ Nikdy nepredbehnú hlavnú dejovú líniu zobrazujúcu prítomnosť a vždy odokryjú divákovi len nutnú časť z Jasmininej minulosti. Často sú flashbacky sprevádzané monológom, ktorý ho dopĺňa. Jasminine monológy, ktoré zároveň odkazujú na teatrálnosť *Električky*. Cez ne sa prihovára divákovi rovnako ako divadelný herec na javisku.⁹⁰ Tieto monológy a jej rozhovory sa prenášali do reality. Rozhovor z flashbacku pokračoval do prítomnosti. Ako príklad by som uviedla scénu, kedy vychádza z ordinácie u zubára. Spomína ako boli s manželom a synom u známych, ktorí vlastnili kone. Muži sa dohadovali na golf. Jasmin im začala vysvetľovať nech si dávajú pozor. V tej chvíli je urobený strih a jej monológ pokračuje v prítomnosti. Chvíľu jej trvá kým si uvedomí, kde sa práve nachádza. V tej chvíli ju divák vníma z pohľadu okoloidúcich ľudí, ktorý sa na ňu prekvapene pozerajú, pretože sa rozpráva sama so sebou.

⁸⁹ RADNER, Hilary. *The new woman's film: femme-centric movies for smart chicks*. New York: Routledge, 2017. s. 116

⁹⁰ BALESTRINI, Nassim Winnie a , ed. Woody Allen's Blue Jasmine: A Seductively Scented Flower Performing in a Theatrical Bubble. In: SZLEZÁK, Klara Stephanie a D. E. WYNTER. *Referentiality and the Films of Woody Allen*. Hampshire: PALGRAVE MACMILLAN, 2015, s. 43 - 47. s. 35

Tieto monológy nie sú jediným spôsobom, ktorými Jasmin upozorňuje na problémy. Cate Blanchett stvárňuje Jasmin dvoma spôsobmi. Jasmin vo flashbackoch má oveľa ladnejšie a jemnejšie pohyby. Rozpráva pomalšie a plynulejšie. Jasmin v San Franciscu je viac roztrasená a trhaná v určitých chvíľach až nešikovná. Ako napríklad v scéne na kurze o počítačoch, kde jej padajú veci. Roztrasené správanie sa objavuje u zubára, keď si dáva ďalšiu dávku Xanaxu. Ikonická scéna, ktorá asi najlepšie vyjadruje jej psychické nepohodlie, sa odohráva u Ginger. Vo chvíli keď Chilli a Ginger riešia Jasmininu minulosť, Jasmin zapije Xanax alkoholom, roztrasene gestikuluje, v tvári sa potí, je neučesaná. Túto situáciu nezvládala a Ginger následne vyhadzuje Chilliho s jeho kamarátmi do baru.

Allen sa inšpiroval motívom ilúzie a reality od Williams. Jasminina ilúzia pozostávala prevažne z jej neustálych únikov do minulosti. Blanche do svojej ilúzie zatiahla okrem Mitcha aj sestru a snažila sa aj Stanleho. Allen Jasmininu ilúziu okresal len na Dwighta, Jasmininho nápadníka. Rovnako ako Blanche zatajila svoju minulosť a vytvorila si novú identitu, ktorú prezentovala pred Dwightom. Táto identita jej mala zaistiť lepší život a odchod od Ginger naspäť do bohatejšej spoločnosti. Sestre na otázky ohľadom jej klamstva a vylepšovania minulosti odpovedá nasledovne: „Vynechala som nepríjemné detaily a niečo som si prikráslila ale to hlavné, moje pocity, myšlienky a humor, to som predsa ja, nie? Všetci si trochu vymýšľajú, nie?“⁹¹ V scénach s Dwightom sa Blanchett opäť hrá Jasmin štýlom, aký je ukázaný vo flashbackoch. Je oveľa kľudnejšia, mení tón hlasu, gestikuláciu. Jej správanie tak dotvára ilúziu vytvorenú pre Dwighta.

Posledný Jasminin monológ už neprebíha vo flashbacku. Je to záverečná scéna, kedy odchádza od Ginger. Je neupravená s mokrými vlasmi, strhaná. Má na sebe svoje sako od Chanelu, v ktorom chodila väčšinu filmu. Jasmin si sadá na lavičku a rozpráva sa v podstate skoro ten istý príbeh ako na začiatku. S rozdielom, že to hovorí sama pre seba. Žena sediac na lavičke si od nej odsadá. Práve táto posledná scéna ukazuje, že sa Jasminina psychika, po všetkých udalostiach je značne zničená. Posledná vec, čo povedala Ginger bola lož, že ide bývať k Dwightovi. Divák nevie, čo nakoniec s ňou bude, pretože tam sa film končí. Zaujímavé je práve spôsob ako to končí. Obraz Jasmin, ktorá sedí na lavičke môže byť odkazom na jednu z prvú scénu, ktorú Williams napísal s postavou Blanche. Vo svojich memoároch vysvetľuje, že po napísaní hry *Sklenený zverinec* napísal jednu scénu z hry, ktorá predchádzala *Električke*. Hra sa volala *Blanchina stolička na Mesiaci* (Blanche's Chair in the Moon). Táto jedna scéna

⁹¹ *Jasminine slzy* [film]. Réžia Woody ALLEN. USA, 2014

ukazovala Blanch ako sedí na stoličke a v jednom z miest na Juhu. Sedela tam sama, mesiac na ňu vrhal miernu žiaru a ona čakala na lásku, ktorá sa však neukázala. Sám priznáva, že po tomto prestal písať túto hru.⁹² Určitú podobnosť s koncom *Jasmininch slz* tam však môžeme vidieť. To čo pôvodne malo byť Blanchin začiatok je Jasminin koniec.

⁹² WILLIAMS, Tennessee. *Memoirs*. New York: New Direction, 2006. s. 139

7. Porovnanie Stanleyho s Chillim a Augiem

7.1. Stanley

7.1.1. Vzhľad

Stanley odráža základné znaky Adonisa vo Williamsových drámach. Williams ho popisuje nasledovne: „Je prostredne vysoký, asi 172 alebo 175 cm, má pevnou, silnou konštrukciu. Z jeho postoje i ze všech jeho pohybov tryská živočišná radost ze života. Od okamžiku, kdy se stal mužem, se jeho život točí kolem rozkoší se ženami, rozkoší, jež dává i přijímá nikoli se slabošskou závislostí a změkčile, nýbrž s převahou a pýchou pestře vybarveného kohouta mezi slepicemi. Z tohoto dokonale soběstačného centra vybíhají jako větve všechny pobočné linky jeho životních zájmů: jeho srdečné chování k mužům, jeho záliba v drsném žertování, jeho láska k dobrému pití a jídlu a hrám, k jeho vozu, k jeho rádiu a vůbec ke všemu, co je jeho, ke všemu, co nese emblém tohoto vyšňořeného samečka. Odhaduje ženy jedním pohledem, v nitru provede bleskurychle sexuální zhodnocení a jeho necudné představy rázem určí způsob, jakým se na ně usměje.“⁹³ Tento rozsiahly opis tak odráža presnú charakteristiku Adonisa, ktorá je bližšie popísaná v kapitole o Williamsovej poetike. Je to atraktívny človek, svojou krásou učaroval Stelle, ktorá kvôli nemu odišla z dobrých pomerov Laurelu do New Orleans. Zároveň zo začiatku pôsobil atraktívne aj pre Blanche.

7.1.2. Vlastnosti

Stanley je presným opakom Blanche. Nepatrí k zhovorčivým ľuďom, zato často koná unáhlene a až agresívne. Sám o sebe priznáva, že nerobí dojem: „Bojím se, že vám budu připadat drobátko nevotesanej.“⁹⁴ Častokrát jeho agresívne správanie je vyvolané Blanche. Ona ako chrlička v tomto príbehu narúša Adonisov pokojný život a vytvára nepriamo roztržky. Stanley ako priamočiary jedinec je prakticky zameraný. Má rád veci pod kontrolou, je veľmi hrdý a nedopustí aby bol niekým podvedený. Po zistení, že Blanche stratila Belle Reve sa snažil dopátrať, akým spôsobom oň prišla a či náhodou jeho so Stellou neokradla. Dovoľával sa Napoleonovského kódexu, ktorý dával do spoločného vlastníctva majetok od oboch manželov. Bol nedôverčivý a všetko si potreboval overiť. Na základe tejto vlastnosti sa dopracoval k usvedčujúcim informáciám o Blanchej promiskuite a množstve partnerov, ktorých mala v Laurelu po smrti manžela. Túto pravdu potom zdieľal so Stellou a s Mitchom. Jeho násilnícke

⁹³ WILLIAMS, Tennessee. *Tramvaj do stanice Touha*. 2. Praha: Artur, 2020. s. 21-22

⁹⁴ Tiež, s. 24

a agresívne správanie vyvrcholí v závere hry, kedy opitý znásilnil Blanche, pričom sa odvolával na to, že majú toto stretnutie dohodnuté už dlho.

7.1.3. Vzťah s Blanche

Vzťah Blanche a Stanleho bol značne komplikovaný už od začiatku. Vzniká medzi nimi pomyselný súboj o autoritu, sprevádzaný prvotne miernym flirtovaním až urážkami. Stanley nemá rád Blanchino aristokratické správanie, dlhé kúpele, či nekončiace monológy, ktorými často zahovára a vyhýba sa pravde. Blanche pokúša Stanleyho nervy od jej príchodu. Hneď druhý večer majú konflikt. Blanche nerešpektuje požiadavku domáceho aby nepúšťala rádio. Keď ho po druhýkrát zapne vyústi to do agresívneho správania a opitý v záchvate zúrivosti vyhodí rádio z miestnosti. V tomto obraze je jeho virilita umocnená aj tým, že bolo nutné použiť 2 mužov na jeho spacifikovanie, ktoré končí pod studenou sprchou. Stanleyho úlohou je podkopávať Blanchinu predstavu o sebe pred druhými. Zároveň aj jej sebavedomie a autoritu, ktoré vytvára skrz manipuláciu s druhými.⁹⁵ Stanley zastáva v príbehu symbol reality, ktorý tak narúša Blanchinu ilúziu, a odkrýva jej klamstvá a zatajovanú minulosť. Slnečné lúče a svetlo sú prostriedkami, ktorými odhaľuje pravdu. Príkladom je kontrola množstva liehoviny vystavením fľaše na svetlo. Dozvedá sa tak o Blanchinom alkoholizme.⁹⁶ V tomto konflikte reality a ilúzie postupne začne mať navrch realita. Práve Stanleyemu ako jedinému nesedeli informácie, ktoré sa dozvedá od Blanche a snaží sa dopátrať, ako to s ňou naozaj bolo. Po zistení, postupne dostáva spod jej vplyvu najskôr Stellu a potom aj Mitcha. Neskôr získava úplnú prevahu násilným spôsobom. Po tomto incidente, o ktorom sa dozvie aj Stella s Mitchom odchádza Blanche do sanatória. Stanleyho cieľom od polovice hry bolo dostať Blanche preč zo života. To sa mu aj podarilo.

7.2. Augie a Chilli

Woody postavu Stanleyho vo filme rozdelil do dvoch postáv. Prvým mužom je Augie, Gingerin exmanžel a otec jej dvoch synov. Druhým je Chilli, jej nový partner. Jedným z dôvodov, prečo vlastne identifikovať Stanleyho v oboch postavách je aj výrok Jasmin o Chillim. A to, že je len „iná verzia Augieho“⁹⁷. Každý nesie len určité znaky od Stanleyho.

⁹⁵ VLASOPOLOS, Anca. "Authorizing History: Victimization in 'A Streetcar Named Desire.'" *Theatre Journal* [online]. 1986, roč. 38, no. 3, s. 322–38. [cit. 2023-03-31]. <https://doi.org/10.2307/3208047>. s. 327

⁹⁶ GHOLI, Ahmad a Ahmadi Mosaabad MASOUD. The Role of Symbol in Delivering the Theme of Conflict between Reality and Illusion in Tennessee Williams' A Streetcar Named Desire. *English Language and Literature Studies* [online]. 2011, 1(2), 6 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: doi:10.5539/ells.v1n2p3. s. 33

⁹⁷ *Jasminine slzy* [film]. Réžia Woody ALLEN. USA, 2014

Jedným zo štruktúrnych naratívnych prvkov, ktoré Allen vynechal vo filme je príťažlivosť medzi Blanche a Stanleyom.⁹⁸ Práve tá sa nachádzala hlavne na začiatku dramatickej hry.

7.2.1. Vzhľad

Okrem vzťahu s Ginger ich spája aj spoločenské postavenie. Typologicky tu máme troch mužov, ktorý patria do robotníckej triedy, s rozdielom ich zamestnaní. Augie je stavbár, Chilli automechanik a Stanley pracoval v závode. Augie je starší než Stanley, má šediny ale stále si zachováva statnejšiu postavu. Vizuálne bližší Stanleyemu je Chilli, je mladší než Augie, pracuje ako mechanik. Nosil tielko, na ktorom mal prehodenú košeľu s vyhrnutými rukávami, rifle a doplnky ako náhrdelník s hodinkami. Odhalenými rukami a obtiahnutou tielkom zvyrazňoval mužnosť a mal sa priblížiť k Stanleyho atraktivite viac ako Augie.

7.2.2. Vlastnosti

Exmanžel Augie sa na obraze nevyskytoval často avšak zohral dôležitú úlohu. Preberá Stanleyho násilnícke správanie voči druhým. Jasmin hneď v úvode filmu poukazuje na to, že bil jej sestru a ako ho sama nenávidela. Jej odpor voči nemu bol opätovaný aj z jeho strany. Rovnako ako Stanley, ktorý si myslel že Blanche vedome obrala Stellu a aj jeho o majetok z Belle Reve, tak obviňoval Jasmin so straty peňazí.⁹⁹ Veril, že vedela o Halových podvodoch a nedokázal jej odpustiť stratu peňazí, ktoré im mali dať šancu na lepší život. Kvôli nej sa pravdepodobne rozpadlo manželstvo s Ginger a tiež musel prijať robotu na Aljaške. Augie dostal šancu na vyrovnanie dlhov. Na Augie sa rovnako prenáša symbol reality, ktorý zastával Stanley. Augie opäť pripomína Jasmin, čo sa stalo v minulosti, dostáva ju do pozície aby tomu čelila. Tu môžeme vidieť priamy vplyv na Woodyho, pretože Augie je ničiteľom Jasminineho novo budovaného vzťahu s Dwightom. Rovnako ako Stanley potopil Blanchin vzťah s Mitchom, tak aj Augie potopí Jasmininu nádej v Dwightovi. Iróniou je ich náhodné stretnutie na ulici. Vo chvíli, keď išla Jasmin s Dwightom vybrať svadobný prsteň, narazili na Dwighta, ktorý jej všetko začal vyčítať.

Chilli čiastočne preberá funkciu stelesnenia reality. Je priamočiary a bezprostredný. Nemá problém na prvom stretnutí pýtať sa Jasmininu minulosť, jej psychické problémy. Prináša reálny pohľad na riešenie jej situácie. Jasmin chce nastúpiť znova do školy, pričom on jej radí

⁹⁸ FOSTER, Verna A. "White Woods and 'Blue Jasmine': Woody Allen Rewrites A Streetcar Named Desire." *Literature/Film Quarterly* [online]. 2015, roč. 43, no. 3, s. 188–201. [cit. 2023-03-31]. <http://www.jstor.org/stable/43799026>. s. 190

⁹⁹ Tiež, s. 190

nájsť si prácu. Prichádza s pracovnou ponukou sestričky u zubára. Je rovnako majetnícky a dotkový pri Ginger ako Stanley. Woody v ňom však zobrazuje jemnejšiu verziu Stanleyho. Vie byť agresívny, rozbíjať veci avšak tým zakrýva svoju zraniteľnosť.¹⁰⁰ V čom sa líši od Stanleyho je, že svoje násilnícke správanie si vybija len na materiálnych veciach a nie ľuďoch. Scéna, v ktorej Chilli vytrhne telefón zo steny a rozbije lampu priamym odkazom na *Električku*. Ginger mu nadáva, že je opitý. Stanley v *Električke*, tiež opitý, vyhodil rádio von oknom. Následne napadol Stanley tehotnú Stellu. Vo filme však nie je ukázané, že by Chilli ublížil Ginger. V rámci genetického porovnávania je vidieť priamy vplyv na scenár *Jasmininch slz*. Allen okrem toho priamo odkazuje na vzťah Stelly a Stanleyho cez dialógy medzi Ginger a Chillim. Konkrétne je to ukázané v sekvencií hádky medzi nimi po odhalení romániku. Ginger ho v originálnom znení nazýva „grease monkey“¹⁰¹. Pojmom „grease-stained pants“¹⁰² opisuje vo štvrtom obraze Stanleyho odev. Stella na tento popis reaguje poznámkou, že musel byť pod autom. Chilli sa živý ako automechanik, čo odkazuje aj na Stellynu poznámku.¹⁰³ Chilli rovnako ako Augie nedisponujú takou autoritou a rešpektom, aké má Stanley. Postavenie Chilliho a Ginger vo vzťahu je skôr vyrovnané. Ginger nemá problém mu viac odporovať. Pri hádke ho vyhadzuje z bytu, prípadne ho uráža rôznymi pomenovaniami.

7.2.3. Vzťah s Jasmin

Podobne ako Blanche nemala rada Stanleyho a mala voči nemu výhrady tak aj Jasmin mala výhrady voči obom partnerom Ginger. Poukazuje na jeho podobnosť s Augiem. Jasmin aj Blanche ich urážali a dehonestovali. Svojím sestrám pripomínali, že majú na lepších partnerov. Týmto prehlbovali nepriateľstvo medzi sebou. Jasmin svojím príchodom k sestre odsúva ich dohodnuté spolubývanie. Na rozdiel od *Električky* vzťah medzi partnerom a švagrinej vo filme nedostáva toľko priestoru. Nakoľko sa Woody nezameral na sexuálnu príťažlivosť ale len čisto na ich vzájomnú averziu. Rozdelením Stanleyho sa tak film primárne zameriava na ženskú hrdinku.¹⁰⁴ Chilli má tak hlavnú funkciu narúšať Jasminine plány, prinášať racionálnejšie nápady, ktoré sa tak úplne nezhodujú s plánmi švagrinej. Rovnako ako Stanley sa snaží Ginger ukázať Jasmin v inom svetle. Nazýva ju kukučkou. Týmto označením odkazuje na jej sebecké plány, do ktorých zatiahla svoju sestru a jej reči, ktorými chce obrátiť Ginger proti nemu.

¹⁰⁰ FOSTER, Verna A. “White Woods and ‘Blue Jasmine’: Woody Allen Rewrites A Streetcar Named Desire.” *Literature/Film Quarterly* [online]. 2015, roč. 43, no. 3, s. 188–201. [cit. 2023-03-31]. <http://www.jstor.org/stable/43799026>. s. 191

¹⁰¹ *Jasminine slzy* [film]. Réžia Woody ALLEN. USA, 2014 s. 58

¹⁰² WILLIAMS, Tennessee. *Tramvaj do stanice Touha*. 2. Praha: Artur, 2020.

¹⁰³ Tiež, s. 191

¹⁰⁴ Tiež, s. 192

V závere nakoniec vyhráva nad kukučkou. Priama inšpirácia je tak zakomponovaná do dialógu. Chili ponúka rovnako ako Stanley Blanche uzatvorenie mieru, ktoré je odmietnuté z druhej strany. Kukučka tak odchádza zo sestrinho domu a zostáva sama so svojimi preludmi.

8. Porovnanie Stelly a Ginger

8.1. Stella

8.1.1. Vzhľad a vlastnosti

Podkapitoly o vzhľade a vlastnostiach som sa rozhodla zlúčiť pri Stelle, nakoľko z hry sa moc nedozvedáme o jej vizuálnom vzhľade. Zato sa viac dozvedáme o jej osobnosti. „Stella vyjde na odpočívadlo u schodů v prízemí; je to jemná, mladá žena, asi päťadvacetiletá, ktorá zrejme pochází z naprosto jiného prostředí než její muž.“¹⁰⁵ Stella je mladšou sestrou Blanche. Obe boli spolu vychovávané na ich statku Belle Reve. Stella sa zaľúbila do Stanleyho keď bol ešte v armáde. Sobášom so Stanleyom sa tak vzdáva jej bohatstva a života v Laurelu a žije v malom byte v New Orelans.¹⁰⁶ Stella je opakom svojho manžela. Je to pasívna postava, závislá od Stanleyho. Jej život sa okresal na starostlivosť o domácnosť.¹⁰⁷ Aj u nej môžeme vidieť určitý kontrast medzi ňou a jej manželom. Stella je citlivá a starostlivá. Záleží jej na sestre a snaží sa jej čo najviac pomôcť. Obhajuje Blanche a jej chovanie pred Stanleyom a zo začiatku ani neverí jeho obvineniam voči sestre. Hoci je ona mladšou sestrou v ich vzťahu, javí sa ako tou dospeljšou, viac rozumne vnímajúcou. Blanche v mladosti popisuje ako nežnú a dôverčivú s ľahkomyselným správaním. Stella však rovnako ako Blanche podľahla prvotnej túžbe a zobrala si Stanleyho, po tom čo ho stretla ako vojaka. Sama tak dobrovoľne a odišla z dobrých pomerov za Stanleyom. Počas hry mu nikdy nevyčítala nové chudobnejšie podmienky, stala sa ženou v domácnosti, bez práce.

Aj keď vo väčšine chvíľach je podriadená manželovi občas dokáže emancipovane zasiahnuť¹⁰⁸ a vzbúriť sa jeho správaniu. V takýchto situáciách reakcia jej manžela je prehnaná a násilne potláča tento jej vzdor. Stanley je sebecký, impulzívny, agresívny, hlučný človek, ktorý má vo svojej domácnosti najväčšie slovo. Ako príklad takého správania by sa dala uviesť večera na Blanchine narodeniny.

„STELLA: Máš hnusne zamaštný obličej a ruce. Jdi se umej a pak mi pomůžes sklidit ze stolu. Stanley třískne talířem o zem.

¹⁰⁵ WILLIAMS, Tennessee. *Tramvaj do stanice Touha*. 2. Praha: Artur, 2020. s. 8

¹⁰⁶ BLOOM, Harold, ed. *Tennessee Williams's A streetcar named Desire*. Philadelphia: Chelsea House Publishers, 2005. s. 21

¹⁰⁷ IFTIMIE, Nicoleta Mariana. The Clash of Genders in A Streetcar Named Desire. *Postmodern Openings* [online]. 2018, 9(2), 70-78 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/po/article/view/739/pdf> . s. 74

¹⁰⁸ Tiež s. 75

STANLEY: Jeden talír už máš uklizenej! (Uchopí ji za ruku) Ještě jednou se vopovaž takhle se mnou mluvit! „Čuně -Polačisko - hnusnej - vulgární - umaštěnej!" - Máte ty slovíčka s tou tvou sestrou trochu moc často na jazyku! Co si to vy dvě vo sobě vlastně myslíte? Že jste náký královny? Nezapomeňte, co říkal senátor Huey Long: „Každý muž je králem!" - A tady jsem králem já, tak na to nezapomínejte! (Praští o zem šálkem a talířkem).“¹⁰⁹

Stella ako každá postava v *Električke* podlieha vlastnej sexuálnej túžbe. Na tomto základe dokáže manželovi odpustiť veľa vecí. Po tom čo ju opitý napadne uteká k susedke s Blanche sa schovať. Akonáhle však Stanley ukáže jeho citlivejšiu stránku opäť hlasitým prejavom schádza za ním aby spolu strávili noc. Stella stojí medzi manželom a sestrou. Niekedy nevie komu má prejaviť svoju lojalitu. Ťažko nesie Blanchino klamanie ale zároveň je nahnevaná na Stanleyho, ktorý pokazil jej sestre nádej na šťastný život s Mitchom. V závere je sama nerozhodná a nevie čomu má veriť. Nie je úplne stotožnená s rozhodnutím poslať Blanche do sanatória. Vyčíta si to a pochybuje o tomto rozhodnutí, zároveň si však uvedomuje, že Blanche nemôže zostať u nich. V závere však sama druhýkrát podľahne svojej túžbe a rozhodne sa neveriť skutočnosť o jej znásilnení.¹¹⁰

8.2.Ginger

8.2.1. Vzhľad a vlastnosti

Na rozdiel od Williamsa prehlbuje kontrast medzi sestrami. Ginger a Jasmin sú nevlastné sestry, ktoré si spolu adoptovali. Jasmin je vysoká chudá blondýna s polodlhými vlasmi obliekaná do jednoduchých, jednofarebných šiat, často v tlmených odtieňoch hnedej, béžovej. Ginger je naopak od Jasmin nižšia, chudá, s dlhými čiernymi vlasmi, je obliekaná do výrazných farieb. Oblečenie má výraznú vzor na látke. Nemá cit pre vrstvenie a kombinovanie oblečenia. Tento farebný, občas až príliš krikľavý štýl prenáša aj do dekorácií v dome. Jej byt hýri farbami, množstvom gýčových doplnkov, ktoré spolu tak úplne neladia. V priebehu filmu sa jej štýl nemení, hoci v jednom flashbacku žiada Jasmin o rady ohľadom módy. Nakoniec si sama vyberá drahú kabelku výraznej žltej farby. Allen Ginger viac prispôsobuje životu obyčajných ľudí.

Ginger sa rovnako ako Stella stáva pre svoju sestru záchrannými krídlami, ktoré ju prichýlia napriek tomu, že spolu dovtedy nemali úplne blízke vzťahy. Ich sesterské vzťahy boli

¹⁰⁹ WILLIAMS, Tennessee. *Tramvaj do stanice Touha*. 2. Praha: Artur, 2020. s. 92-93

¹¹⁰ BLACKWELL, Louise. "Tennessee Williams and the Predicament of Women." *South Atlantic Bulletin* [online]. 1970, roč. 35, no. 2: s. 9-14. [cit. 2023-03-31]. <https://doi.org/10.2307/3197002>. s. 11.

odmalička komplikovanejšie. Hoci boli spolu adoptované vo filme viackrát Ginger odkazuje na rozdiel, ktorý robila ich adoptívna matka. Jasmin bola obľúbenejšou dcérou, pretože mala „lepšie gény“.¹¹¹ Po Jasmininom príchode sa stále chovala milo, podporovala ju v jej rozhodnutiach, hoci nie vždy rozumela sestriným krokom v oblasti štúdia a práce. Spoločným znakom pre dramatickú hru a film, ktoré sa zahŕňa v rámci genetického porovnávania, je poukazovanie Blanche a Jasmin na zvieracie spôsoby správania partnerov ich sestier. Neustále pripomínajú, že majú na lepších, distingvovanejších partnerov. Reakcia sestier na tieto narážky je tiež zhodná a to, že sa ich zastávajú. Základným rozdielom v týchto dvoch situáciách bolo to ako sa s tým vyrovnali. Stella, ktorá podliehala svojej túžbe, čo bol základný znak Williamsovej poetiky, Stanleyho neopustila ani nepodviedla. Allen dal Jasmin väčší vplyv nad Ginger. Tá sa na párty zaplietla s mužom, ktorý síce nedisponoval negatívnymi vlastnosťami aké mal Chilli s Augie. On bol schválený Jasmin avšak bol ženatý a celú dobu klamal. V závere sa zranená Ginger vracia naspäť k Chillimu.

Do genetického porovnávania sa zahŕňa emancipovanosť Ginger, ktorou disponuje aj postava Stelly. Aj keď sa na jednu stranu môže javiť, že Ginger je emancipovanejšia než Stella pretože dokázala opustiť násilníckeho prvého manžela Augieho, nie je tomu úplne tak. Je pravda, že Stellina emancipovanosť spočívala v občasných pokusoch o rozkazovanie Stanleymu, jej pokusy boli hneď ním udupané. Sama nedokáže Stanleyho opustiť a zostáva v manželskom zväzku a potláča akékoľvek pravdivosť na Blanchinom obvinení. Ginger odišla od Augieho so svojimi dvoma synmi žiť sama. Hoci to môže byť považované emancipovanejší krok, nachádza si partnera, ktorý je podobného prvému manželovi. Chilli má rovnako násilnicke sklony. Neublíži fyzicky Ginger, ale má rovnako agresívne správanie, ktoré je sprevádzané rozbíjaním nábytku. Jasmin ho už na začiatku označila ako „inou verziou Augieho“¹¹². Ginger s ňou súhlasí vo chvíli, keď opitý rozbíja telefón u nej v kuchyni a vyhráža sa jej milencovi. Opúšťa Chilliho kvôli mužovi, ktorého jej schváli Jasmin. Ten je však ženatý a Ginger a tento rýchli románik veľmi skoro skončí. V závere filmu sa vracia naspäť k Chillimu a majú spolu bývať. Woody tak základný vývoj postavy Stelly preniesol s menšími obmenami, pričom však obe postavy končia rovnakým spôsobom. Toto zacyklenie postáv do života, ktorý nedokážu opustiť je typickým znakom aj pre Woodyho tvorbu. Ginger tak má podobné vlastnosti žien ako je Cecília z filmu *Purpurová ruža s Káhiry*, či Vicky a Christina vo filme

¹¹¹ *Jasminine slzy* [film]. Réžia Woody ALLEN. USA, 2014

¹¹² *Jasminine slzy* [film]. Réžia Woody ALLEN. USA, 2014

Vicky Christina Barcelona. Ženy zostávajú uväznené v zaužívaných rutinách a väčšie emocionálne zápletky nedopadli veľmi dobre¹¹³.

¹¹³ BAILEY, Peter J. a Sam B. GIRGUS, ed. *A companion to Woody Allen*. UK: Wiley-Blackwell, 2013. s. 271

9. Porovnanie Mitcha s Eddiem, Dwightom a zubárom

9.1. Mitch

9.1.1. Vzhľad a vlastnosti

Mitch je Stanleyho kamarát z vojny, s ktorým sa pravidelne stretávajú, či už na bowlingu alebo pri hraní pokru. Prvýkrát sa objavuje v treťom obraze. Celú skupinu hráčov Tennessee popisuje nasledovne: „Hráči pokru - Stanley, Steve, Mitch a Pablo - majú na sobě barevné košile, sytě modrou, nachovou, červenobíle kostkovanou a světlezelenou. Jsou to muži v květu mužné zralosti, vyzařuje z nich stejná primitivnost, nekomplikovanost a rozhodnost jako ze základních barev.“¹¹⁴ Mitch zastupuje tú slušnejšiu mužskú časť postáv. Je to vdovec žijúci so svojou chorou matkou. Cíti sa osamelo na čo poukazuje už v jeho prvom predstavení na scéne.

„MITCH: Vy jste všichni ženatý. Ale já zůstanu sám, až tady nebude.“¹¹⁵

Po stretnutí s Blanche o ňu prejaví záujem, Blanche tiež registruje, že sa správa inak než zvyšná skupinka. Stella priznáva, že Mitch patrí správaním k vychovanejším než ostatní Stanleyho priatelia. Po Blanche otázkou či to niekam dotiahne v práci jej Stella odpovedá nasledovne:

„STELLA: Kdepak. Jedině Stanley má z celé téhle party naději někam to dotáhnout.

BLANCHE: Proč zrovna Stanley?

STELLA: Stačí se na něj podívat.“¹¹⁶

Mitch zapadá vo Williamsovej poetike do kategórie vedľajších postáv. Vedľajšia mužská postava nesiahá na krásu a schopnosti Adonisa. Preto napriek jeho dobrému správaniu Stella dáva na druhé miesto pod Stanleyho schopnosti. Mitch podľa Popkina spadá do kategórie vedľajších postáv.¹¹⁷ To znamená, že je menej atraktívny než Stanley, v práci nižšie postavený a žije s matkou. Aj keď zo začiatku sa snažil vyzerat' dobre, jeho slabšia atraktivita vedľajšej postavy vyobrazená v prílišnom potení, na ktoré upozorňuje na jednom z rande. Ich stretávanie nie je však úprimné zo strany Blanche. Zatiaľ čo on bol úprimný pri každej príležitosti. Pre ňu je Mitch jej poslednou reálnou nádejou na lepší život, v ktorom sa o ňu niekto postará.¹¹⁸ Ako

¹¹⁴ WILLIAMS, Tennessee. *Tramvaj do stanice Touha*. 2. Praha: Artur, 2020. s. 36

¹¹⁵ Tiež, s. 37

¹¹⁶ Tiež, s. 40

¹¹⁷ POPKIN, Henry. "The Plays of Tennessee Williams." *The Tulane Drama Review* [online]. 1960, roč. 4, no. 3, s. 45–64. [cit. 2023-03-31]. <https://doi.org/10.2307/1124844>. s. 49

¹¹⁸ FOSTER, Verna A. "White Woods and 'Blue Jasmine': Woody Allen Rewrites A Streetcar Named Desire." *Literature/Film Quarterly* [online]. 2015, roč. 43, no. 3, s. 188–201. [cit. 2023-03-31]. <http://www.jstor.org/stable/43799026>. s. 192

som v kapitole o Blanche spomínala, je to nesamostatná postava. Nedokáže žiť sama. Pre dobrú mužskú spoločnosť urobí čokoľvek. V tomto prípade nápadníka klamala a vtiahla ho do svojej ilúzie poslušnej, cudnej vdovy, ktorá po smrti manžela zostala úplne sama. Nepriznáva mu pravdivý vek, skrýva pred ním vrásky a stretáva sa s ním len v noci. Mitch mal Blanche úprimne rád. Chcel si ju vziať. Stanley prejaví lojalitu svojmu kamarátovi z vojny a prezrádza pravdou o Blanche, ktorú si Mitch sám overí.

„MITCH: Nevadí mi, že jste starší, než jsem myslel. Ale to ostatní - Bože můj! Ty báchorky o tom, jaký máte staromódní názory, a ty slátaniny, kterejma jste mě celý léto krmila. Copak - já věděl, že už vám není šestnáct, ale byl jsem takovej blázen, že jsem věřil, že jste pořádná ženská!“¹¹⁹

Mitch bol od začiatku gentleman voči Blanche, staral sa o to, ako vyzerá, keď sa s ňou mal stretnúť. Po odhalení všetky jeho dobré povahové vlastnosti išli do úzadia. Prichádza v špinavom oblečení, neoholený. Je nepríjemný a zatrpknutý, dožaduje sa dotykov, ktoré mu celé leto Blanche odopierala. Keď ho požiada aby si ju vzal, tak Blanche odmieta.

„MITCH: Nejste dost čistá, abyste mohla žít pod jednou střechou s mou maminkou.“¹²⁰

9.2. Dwight, Eddie a zubár

9.2.1. Vzhľad a vlastnosti

Allen postavu Mitcha rozštiepil do troch postáv.¹²¹ Prvou z nich je Eddie, ktorý je Chilliho kamarát. Nemá veľa priestoru na obraze. Je tam len pri príchode Jasmin. Eddie je muž nízkeho vzrastu, s nie úplne vyberanými spôsobmi. Jemu sa Jasmin páčila a požiadal Chilli o jej číslo. Bol však jasne odmietnutý a už sa k nemu Woody nevrátil. Z genetického hľadiska je jasná podobnosť vzťahu Eddieho a Chilliho so vzťahom Stanleyho a Mitcha.

Druhým je zubár. Zubár ako postava je vedľajšia pre príbeh. Nereflektuje čisto iba Mitcha ale aj Stanleyho. Reprezentuje ich násilnícke sklony voči Blanche.¹²² Ako som už

¹¹⁹ WILLIAMS, Tennessee. *Tramvaj do stanice Touha*. 2. Praha: Artur, 2020. s. 102

¹²⁰ Tiež, s. 106

¹²¹ FOSTER, Verna A. “White Woods and ‘Blue Jasmine’: Woody Allen Rewrites A Streetcar Named Desire.” *Literature/Film Quarterly* [online]. 2015, roč. 43, no. 3, s. 188–201. [cit. 2023-03-31]. <http://www.jstor.org/stable/43799026>. s. 192

¹²² Tiež, s. 192

spomínala, Jasmin nebola nikým znásilnená vo filme. Jediný zubár ju sexuálne obťažoval v ordinácii, pričom sa mu ubránila a utiekla. Zubár už pre nasledujúci príbeh nebol dôležitý.

Najdôležitejšia postava spomedzi Jasmininých nápadníkov zrkadliacich Mitcha bol Dwight. Dwight okrem Mitcha zároveň reflektuje aj Blanchinho možno imaginárneho nápadníka, ktorý je čisto len spomínaný a nevystupuje priamo - Shepa Huntleighta. Z typologického hľadiska Dwight je vysoký, atraktívny muž s dobrým zázemím a dobrým kariérnym postupom. Toto má spoločné so Shepom, ktorý je prezentovaný ako podnikateľ v ropnom priemysle. A tiež to je základným rozdielom s obyčajným životom a prácou Mitcha.

Ako príklad priameho vplyvu, ktorý patrí pod genetické porovnávanie je vývoj vzťahu Jasmin a Dwighta. Jasmin vtiahla Dwighta do svojich klamstiev, zatajila mu svoju minulosť. Dwight bol Jasmininou poslednou možnosťou na lepší život a návrat do vyšších kruhov.¹²³ Toto klamstvo bolo v poslednej chvíli pred zásnbami prelomené Augiem, ktorý reprezentoval Stanleyho vo chvíli, keď prezrádzal Mitchovi Blanchinu minulosť. Dwight rovnako ako Mitch po týchto odhaleniach odmieta žiť s Jasmin. Ďalším spoločným znakom Dwighta s Mitchom je smrť ich manželiek, pričom sa obaja cítili osamelí a opustení. Blanche a Jasmin mali vyplniť túto prázdnotu. Obom by sa tak splnila ich najväčšia túžba a to aby sa o nich niekto postaral. Zároveň ich snaha však bola neúprimná voči týmto mužom, čo sa im nakoniec aj vyplatilo. Obe sa báli ukázať, to kým sú a vymyslením si inej identity stratili záujem Mitcha a Dwighta.

¹²³ FOSTER, Verna A. "White Woods and 'Blue Jasmine': Woody Allen Rewrites A Streetcar Named Desire." *Literature/Film Quarterly* [online]. 2015, roč. 43, no. 3, s. 188–201. [cit. 2023-03-31]. <http://www.jstor.org/stable/43799026>. s. 192

10. Hal a Allan

Obaja boli manželmi s hlavnými hrdinkami. O Allanovi toho veľa z hry nevieme. Bol to mladý muž, ktorý miloval poéziu a písal básne. Blanche sa do neho ako mladá zaľúbila a vzala si ho. Allan ju však podviedol s mužom, na čo na prišla. Znechutene a s odporom mu to vyčítala, že uprostred jedného plesa odišiel a zastrelil sa. Blanche ovdovela a túto smrť si vyčítala. Jedným z dôvodov, prečo začala so svojim následným promiskuitným obdobím bolo aby potlačila v sebe túto vinu. Vzťah Hala s Jasmin sa zo začiatku a aj na konci vyvíja podobne. Jasmin si Hala zobrala ešte ako študentka na vysokej škole. Kvôli nemu odišla zo školy. Hal však počas celého ich vzťahu mal množstvo pomerov, o ktorých vedeli skoro všetci priatelia. Vedela to aj Ginger, ktorá pri návšteve New Yorku ho uvidela na ulici s jednou z nich. Hal pracoval s investíciami. Jeho spoločnosť sa dopúšťala finančných podvodov, ktoré boli na princípe Ponziho schémy ako som už vyššie spomínala. Vo flashbackoch sa postupne dozvedáme o jeho všetkých milenkách. Hal sa chystal Jasmin opustiť, kvôli francúzskej au-pair. Sľúbil Jasmin, že aj keď ju opustí, tak sa postará o ňu. Jasmin v rámci amoku a hnevu voči jej manželovi zavolať na FBI a povedala im o jeho podvodoch. Hal bol zatknutý a vo väzení spáchal samovraždu. Hala a Allana tak spája rovnaký osud, podvádzanie ich manželiek a samovražda. Jasmin rovnako ako Blanche zničila svojho manžela za túto zradu. Zničením manželov však potrestali aj samé seba a o to čo milovali.¹²⁴ Postupne v deji sa však dozvedáme, že svoje činy obidve postavy ľutujú. V závere čaká podobný osud. Psychicky zničené odchádzajú od svojich sestier. Blanche však odchádza do ústavu, o následnom osude Jasmin už nevieme. Môžeme sa len domnievať ako to s ňou ďalej pokračovalo.

¹²⁴ FOSTER, Verna A. "White Woods and 'Blue Jasmine': Woody Allen Rewrites A Streetcar Named Desire." *Literature/Film Quarterly* [online]. 2015, roč. 43, no. 3, s. 188–201. [cit. 2023-03-31]. <http://www.jstor.org/stable/43799026>. s. 190

Záver

V bakalárskej práci som dokázala vplyv dramatickej hry od Tennesseeho Williamsa na film *Jasminine slzy* Woodyho Allena. Preukázala som ho na základe použitia metodológie Petra Zimy. Vychádzajúcim bodom tejto teórie je daný prameň, v ktorom Woody Allen priznáva, že pozná diela Tennesseeho Williamsa. V memoároch tak potvrdzuje, že sa vo svojej tvorbe inšpiroval dramatickým hrami z Williamsovho repertoáru. Týmto splňujem základnú povinnú podmienku, ktorú Zima stanovil vo svojej komparatistickej teórie. Ak by táto podmienka nebola splnená, daný metodologický aparát by som nemohla použiť. V kapitolách analytického skúmania som popísala podobnosti medzi nimi. Tieto podobnosti sa vyskytovali najmä vo výstavbe postáv. Spoločné znaky niesli postavy Blanche a Jasmin. Široký záber spoločných znakov sa objavoval v ich vzhľade a vlastnostiach. Rovnako som popísala inšpiráciu Williamsom aj vo výstavbe vzťahov medzi postavami. Po vizuálnej stránke mali spoločný štýl obliekania, obe sa obliekali do drahého oblečenia. Starali sa o to ako vyzerali. Po povahovej stránke obe trpeli psychickými problémami, pili veľa alkoholu, klamali o minulosti. Nedokázali sa prispôsobiť novému životu.

Blanche spolu s Jasmin z typologického hľadiska predstavujú rovnakú ženu. Jedná sa o ženy, ktorá je donútená rôznymi okolnosťami opustiť mesto a život, ktorý poznali. Sťahujú sa k svojej sestre. Ani jedna nevychádza s partnerom svojej sestry. V rámci genetického porovnávania som identifikovala presné situácie a motívy vo filme, ktoré zodpovedajú postupom, aké použil Williams. Prvým z nich je úvodná scéna. Obe ženy prichádzajú oblečené v bielom odeve, v ruke držia lístok s adresou a neveria kam sa to dostali. Spoločnou vlastnosťou je prehnaná starostlivosť o to ako vyzerajú. Práve fixovanie sa na odevy ich stále spája s minulosťou, na ktorú nechcú zabudnúť a stále dúfajú, že sa vrátia k predchádzajúcemu spôsobu života. Na záver táto ich maska sa rozbieha a vidíme ich neupravené. Z povahových vlastností ich spája alkoholizmus, zhovorčivosť. Základným výrazným znakom, ktorý sa nachádza u oboch je upravovanie minulosti podľa vlastných predstáv. Upravovali si veci tak, aby sa zapáčili nápadníkovi. Blanche, na rozdiel od Jasmin, do týchto klamstiev zatiahla Stellu a snažila sa aj Stanleyho. Toto spadá pod základný motív ilúzie a reality, ktorý je typický pre Williamsovu aj Allenovu poetiku. Blanche s Jasmin tak zastávajú v dielach ilúziu. Tá sa rozpadá vďaka partnerom ich sestier. Spolu s týmto súvisí aj ich neustále úniky z reality, monológy a rozhovory s imaginárnymi postavami. Obe tak trpia psychickými problémami, ktoré neriešia. V závere tak strácajú zdravý rozum. Na konci som predostrela ešte podobnosť

záveru filmu s prvou verziou príbehu o Blanche, ktorý nazval *Blanchina stolička na Mesiaci*. Blanche tam na začiatku sedela na stoličke a čakala na muža. Veľmi podobne končí film, kde Jasmin sedí na lavičke a rozpráva sa sama so sebou.

Identickým spôsobom som analyzovala aj ostatné postavy. U všetkých som identifikovala základné znaky vyskytujúce sa v oboch dielach. Ako druhých som porovnávala partnerov sestier. Stanleyho postavu Allen rozdelil do dvoch mužov. Prvým je Gingerin exmanžel Augie, druhým terajší priateľ Chilli. Typologicky patria všetci traja do robotníckej triedy. Z genetického hľadiska preberajú od Stanleyho povahové vlastnosti. Stanley je veľmi prchký, ľahko sa nahnevá, keď pije je ešte viac agresívny. Zastáva opačnú stranu než je Blanche a to stranu reality. Augie aj Chilli sú rovnako prchkí a násilní ako Stanley. Vo filme sa spomína, že Augie zbil Ginger, čím Allen odkazuje na scénu, v ktorej opitý a vyprovokovaný Stanley bije Stellu. Augie tiež preberá stranu reality a odhaľuje pravdu o Jasmin pred ňou oklamaným partnerom. Chilli po vizuálnej stránke je bližší Stanleyemu. Rovnako zastáva realitu. Ponúka Jasmin reálne možnosti ako sa zaradiť do života, čo stojí v kontraste s Jasmininým komplikovaným plánom na to ako sa stať bytovou dizajnérkou. Vzťah Jasmin so sestrinými partnermi je veľmi podobný so vzťahom Blanche a Stanleyho. od začiatku si nesadli názorovo ani správaním. Allen vynechal úplne sexuálne napätie medzi Blanche a Stanleyem a jej znásilnenie.

Stella a Ginger mali podobný osud. Obe sa odsťahovali z domu ešte ako mladé a vydali sa. Základným rozdielom bol Gingerin rozvod s Augiemi, avšak si našla rovnakého priateľa Chilliho. Spoločným znakom je ich ochota pomôcť svojej sestre v núdzi. Bránia svojich partnerov, napriek ich zlým vlastnostiam, pred urážkami od sestier. Z genetického hľadiska sú obe emancipované, každá trochu iným spôsobom. Stella občas sa vzbúri a začne Stanleyemu rozkazovať. Tieto emancipované pokusy sú uzemnené hneď jeho následným útočným správaním. Emancipovanosť Ginger spočíva v opustení Augieho. Sama však tento krok udupe nájdením podobného partnera akým je exmanžel.

Mitch bol tiež rozdelený do troch postáv, dve z nich zubár a kamarát Eddie patria ku vedľajším postavám a na plátne sa vyskytovali krátko. Spoločným znakom medzi Eddiemi a Mitchom bol kamarátsky vzťah k Stanleyemu a Chilliemu. Zubár vo filme jemne reflektuje násilie vykonané na Blanche. Tretia postava, ktorá nesie spoločné znaky s Mitchom bol Dwight. Obaja boli nápadníkmi hlavných hrdiniek. Práve do nich vkladali obe svoju nádej. Pre Blanche by to znamenalo, že sa o ňu niekto postará vo význame aby nebola sama. Naopak pre

Jasmin bol Dwight lístok naspäť do prepychu. Blanche aj Jasmin ich oklamali a zatiahli do svojich ilúzií, ktoré skončili pre obidve katastrofálne.

Diela nesú aj rozdielne znaky. Allen do filmu reflektuje vtedajšiu spoločnosť a hlavne Madoffov finančný škandál z roku 2008. Jeho investičná spoločnosť pracovala na Ponziho schéme niekoľko rokov. V období finančnej krízy však jeho investori požadovali vyplatenie ich peňazí spolu so sľúbenými úrokmi. Nakoľko to nemohol vyplatiť, priznal sa synom, ktorí pracovali v jeho firme. Tí ho udali, na základe rád od právnikov.¹²⁵ Bernie Madoff je tak reflektovaný v Halovi, ktorého firma stála tiež na tejto schéme. Rovnako tak aj skončil vo väzení. Iným rozdielnymi znakmi sú určité charakterové rysy ako napríklad Jasmin a jej snaha o vybudovanie si nového života. Našla si prácu, začala študovať. U Blanche sa túto snahu nevidieť. Rozdiel je aj v odobratí Chilliho autority vo vzťahu s Ginger, ktorou disponoval Stanley. Chilli je viac emocionálny a jemnejší. Základným rozdielom u Dwighta a Mitcha je ich kariéra.

Ciele bakalárskej práce som splnila, identifikovala som jasné podobnosti medzi hrou a filmom. Zároveň som našla aj rozdiely, ktoré Allen urobil pri interpretácii divadelnej hry. Dokázala som tak vplyv, ktorý Allen spomínal vo svojich memoároch, dodržaním Zimovho metodologického postupu.

¹²⁵ *Bernie Madoff: Who He Was, How His Ponzi Scheme Worked* [online]. New York: Investopedia, LLC (DBA Dotdash), 2023 [cit. 2023-04-25]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/terms/b/bernard-madoff.asp>

Zoznam použitých prameňov a literatúry

Pramene

ALLEN, Woody. *Mimochodem: autobiografie*. Praha: Argo, 2021. ISBN 978-80-257-3463-6.

Jasmínine slzy [film]. Réžia Woody ALLEN. USA, 2014

WILLIAMS, Tennessee. *Memoirs*. New York: New Direction, 2006. ISBN 978-0-8112-2082-8.

WILLIAMS, Tennessee. *Tramvaj do stanice Touha*. 2. Praha: Artur, 2020. ISBN 978-80-7483-138-6.

Literatúra

BAILEY, Peter J. a Sam B. GIRGUS, ed. *A companion to Woody Allen*. UK: Wiley-Blackwell, 2013. ISBN 978-1444337235.

BAILEY, Peter J. *The reluctant film art of Woody Allen* [online]. 2. Lexington: The University Press of Kentucky, 2016 [cit. 2023-03-31]. ISBN 9780813167695. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/j.ctt1bmznjh>

BALESTRINI, Nassim Winnie a , ed. Woody Allen's Blue Jasmine: A Seductively Scented Flower Performing in a Theatrical Bubble. In: SZLEZÁK, Klara Stephanie a D. E. WYNTER. *Referentiality and the Films of Woody Allen*. Hampshire: PALGRAVE MACMILLAN, 2015, s. 43 - 47. ISBN 978-1-137-51547-6.

BLOOM, Harold, ed. *Tennessee Williams's A streetcar named Desire*. Philadelphia: Chelsea House Publishers, 2005. ISBN 0-7910-8242-3.

CORBINEAU-HOFFMANN, Angelika. *Úvod do komparatistiky*. Praha: Akropolis, 2008, 207 s. ISBN 978-80-86903-78-1.

FOSTER, Verna, *Desire, Death, and Laughter: Tragicomic Dramaturgy in A Streetcar Named Desire*. In: BLOOM, Harold, ed. *Bloom's Modern Critical Views: Tennessee Williams—Updated Edition*. USA: Bloom's Literary Criticism An imprint of Infobase Publishing, 2007, 111. - 122. ISBN 978-0-7910-9430-3.

HEINTZELMAN, Greta a Alycia SMITH-HOWARD. *Critical Companion to Tennessee Williams*. New York: Facts On File, Inc., 2005. ISBN 0-8160-4888-6.

LAX, Eric. *Start to Finish: Woody Allen and the Art of Moviemaking*. New York: Knopf. ISBN 9780385352499. RADNER, Hilary. *The new woman's film: femme-centric movies for smart chicks*. New York: Routledge, 2017. ISBN 978-1-315-64359-5

ZIMA, Peter V., ed. Komparatistika. In: TUREČEK, Dalibor. *Národní literatura a komparatistika*. Brno: Host, 2009, s. 105 - 256. ISBN 9788072943050.

Elektronické zdroje

Bernie Madoff: Who He Was, How His Ponzi Scheme Worked [online]. New York: Investopedia, LLC (DBA Dotdash), 2023 [cit. 2023-04-25]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/terms/b/bernard-madoff.asp>

BLACKWELL, Louise. "Tennessee Williams and the Predicament of Women." *South Atlantic Bulletin* [online]. 1970, roč. 35, no. 2: s. 9–14. [cit. 2023-03-31]. <https://doi.org/10.2307/3197002>.

COMANELEA, Raluca. "Shifting Shapes in Play and Performance: Blanche DuBois, from Witchy Female to Marginalized Other." *Rocky Mountain Review* [online]. 2020, roč. 74, no. 1, s. 9–30. [cit. 2023-03-31]. <https://www.jstor.org/stable/26977685>.

FOSTER, Verna A. "White Woods and 'Blue Jasmine': Woody Allen Rewrites A Streetcar Named Desire." *Literature/Film Quarterly* [online]. 2015, roč. 43, no. 3, s. 188–201. [cit. 2023-03-31]. <http://www.jstor.org/stable/43799026>.

GHOLI, Ahmad a Ahmadi Mosaabad MASOUD. The Role of Symbol in Delivering the Theme of Conflict between Reality and Illusion in Tennessee Williams' A Streetcar Named Desire. *English Language and Literature Studies* [online]. 2011, 1(2), 6 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: doi:10.5539/ells.v1n2p31.

IFTIMIE, Nicoleta Mariana. The Clash of Genders in A Streetcar Named Desire. *Postmodern Openings* [online]. 2018, 9(2), 70-78 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/po/article/view/739/pdf>.

Jasmininy slzy [online]. Seattle: an amazon company, 2023 [cit. 2023-04-25]. Dostupné z: https://www.imdb.com/title/tt2334873/?ref=nm_knf_t_2

NEHER, Erick. "The Late Style of Woody Allen." *The Hudson Review* [online]. 2013, roč. 66, no. 3, s. 551–57. [cit. 2023-03-31]. <http://www.jstor.org/stable/43488605>.

POPKIN, Henry. "The Plays of Tennessee Williams." *The Tulane Drama Review* [online]. 1960, roč. 4, no. 3, s. 45–64. [cit. 2023-03-31]. <https://doi.org/10.2307/1124844>

SAG-AFTRA Foundation. (2014. január. 11): Conversations with Cate Blanchett of BLUE JASMINE. [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=qGJv7qFn4JU&t=953s>

SMITH, Catherine. Fashioning mental illness: Woody Allen's Jasmine French, a twenty-first-century Blanche DuBois: *Film, Fashion & Consumption* [online]. 2015, roč. 4, no. 1, s. 75-88. [cit. 2023-03-31]. ISSN 20442823.

THOMIÈRES, Daniel. "Tennessee Williams and the Two Streetcars." *The Midwest Quarterly* [online]. 2012, roč. 53, no. 4, s. 374-391,312,316. [cit. 2023-03-31]. <https://www.proquest.com/scholarly-journals/tennessee-williams-two-streetcars/docview/1029935839/se-2>.

VENERALDA, Livina. Jasmine's fail attempt to achieve 'transcendence' as a form of her internalization as 'the other' in blue jasmine (2013). *International Review of Humanities Studies* [online]. 2019, 4 [cit. 2023-03-31]. ISSN 24776866

VLASOPOLOS, Anca. "Authorizing History: Victimization in 'A Streetcar Named Desire.'" *Theatre Journal* [online]. 1986, roč. 38, no. 3, s. 322-38. [cit. 2023-03-31]. <https://doi.org/10.2307/3208047>.

NÁZEV:

Vplyv tvorby Tennesseeho Williamsa na film *Jasmínine slzy* Woodyho Allena

AUTOR:

Katarína Kosecová

KATEDRA:

Katedra divadelných a filmových štúdií

VEDOUČÍ PRÁCE:

Mgr. Michal Sýkora, Ph.D.

ABSTRAKT:

Bakalárska práca pojednáva o vplyve Tennesseeho Williamsa na režiséra Woodyho Allena. Tento vplyv bol dokazovaný na spoločných znakoch v dielach *Električka zvaná Túžba* a *Jasmínine slzy*. Ako metodologický aparát na porovnanie bola zvolená teória komparatistiky od Petra V. Zimy. Teoretická časť obsahuje kapitolu, v ktorej je vyhodnotená literatúra. Nasledujúce kapitoly sú venované predostretiu Williamsovej a Allenovej poetiky. V analytickej kapitole sú porovnávané postavy z oboch diel. Analýza sa týkala všetkých postáv. V podkapitolách sa postupne porovnávané vizuálne prvky, vlastnosti postáv a vzťahy medzi nimi. Film obsahuje podobné postupy pri výstavbe postáv a vzťahov, aké boli nájdené v dramatickej hre. V jednotlivých dielach boli identifikované aj postupy typické pre poetiku autorov.

KLÍČOVÁ SLOVA:

komparatistika, vplyv, Tennessee Williams, Woody Allen, *Jasmínine slzy*

TITLE:

The Impact of Tennessee Williams' production on Woody Allen's *Blue Jasmine*

AUTHOR:

Katarína Kosecová

DEPARTMENT:

Department of Theater and Film Studies

SUPERVISOR:

Mgr. Michal Sýkora, Ph.D.

ABSTRACT:

The Bachelor's thesis discusses the impact of Tennessee Williams on the director Woody Allen. This influence was demonstrated by characteristic features in the works *Streetcar Named Desire* and *Blue Jasmin*. The theory of comparison by Peter V. Zima was chosen as a methodological apparatus for showing the relationship between the dramatic play and the movie. Moreover, the theoretical part includes a chapter, in which employed literature is appraised. The following chapters are devoted to the introduction of Williams and Allen's poetics. Characters from both works are compared in the analytical chapter. The analysis concerns all the characters, the visual elements, the characteristics of the characters, and the relationships between them are gradually compared in the subsection. The movie incorporates similar characters and relationship-building techniques to those found in the dramatic play. Also, the methods typical for the author's poetics were identified in individual works.

KEYWORDS:

Blue Jasmin, Woody Allen, impact, Tennessee Williams, comparing